

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบล โลกสีทองกลาง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม ทั้งนี้จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. ภาษีอากร
3. ภาษีบำรุงท้องที่
4. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
5. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น
6. องค์การบริหารส่วนตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบล โลกสีทองกลาง
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1.1 ความหมายของความคิดเห็น

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดเห็นเอาไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

บุญเรือน ขจรศิลป์ (2534 : 78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไร เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคล

जारอง เงินดี (2540 : 2) ได้ให้ความหมายความคิดเห็นไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้สังเกตและวัดได้จากคน แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติ

นพมาศ ชีรเวทิน (2539 : 99) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมา โดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม

หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือฟังไปแล้วทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่า สิ่งที่มีมนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นใจ

จรรยา ทรัพย์สิน (2540 : 16) ได้ให้นิยามศัพท์ไว้ว่า ความเห็น หมายถึง ความรู้สึก นึกคิดของบุคคลที่แสดงออกมา เพื่อให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ ตลอดจนสามารถที่จะประเมินค่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือประเด็นใด ประเด็นหนึ่ง การลงความเห็นอาจจะเป็นในลักษณะเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้นสามารถวัดได้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 231) อธิบายว่า ข้อคิดเห็น หมายถึง ข้อวินิจฉัยหรือความเชื่อที่แสดงออกตามที่เห็น รู้ หรือคิด

จากคำจำกัดความดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออก โดยการพูดการเขียนหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บุคคลอื่นรับรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ ในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งความคิดเห็นนั้นสังเกตและวัดได้จากคน

1.2 ประเภทของความคิดเห็น

ประเภทของความคิดเห็น ได้มีนักวิชาการได้แบ่งไว้ ดังนี้

เรมเมอร์ เกท และรัมเมล์ (Remmers Gage and Rummel. 1965 : 43) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภท คือ

1.2.1 ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ทิศทางลบสุด ได้แก่ รังเกียจมาก ความคิดเห็นเหล่านี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงได้ยาก

1.2.2 ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดต่อสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับ ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่นความรู้ความเข้าใจในทางที่ดีชอบยอมรับความรู้ความเข้าใจ ในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ ความรู้ความเข้าใจในทางไม่ดี ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย การวัด ระดับความคิดเห็นสามารถวัดได้โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า

จากความเห็นของนักวิชาการผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเภทของความคิดเห็นสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์
2. ความคิดเห็นที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจ

1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

การแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้จะเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องมีความคิดเห็นเหมือนกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลได้รับมาจนมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งได้มีนักวิชาการได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นไว้ ดังนี้

จำเรียง ภาวิจิตร (2536 : 248 - 249) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของความคิดเห็นว่า ขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมในหลายประการ กล่าวคือ

1. ภูมิหลังทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันโดยทั่วไป จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้เยาว์กับผู้สูงอายุ ชาวเมืองกับชาวชนบท ผู้มีรายได้น้อยกับผู้มีรายได้สูง เป็นต้น

2. กลุ่มอ้างอิง หมายถึง การที่คนเราจะคบหาสมาคมกับใครหรือกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งให้แก่ผู้ใดหรือการกระทำที่คำนึงถึงอะไรบางอย่างร่วมกันหรืออ้างอิงให้กัน เช่น ประกอบอาชีพเดียวกัน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมเดียวกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นด้วย

3. กลุ่มกระตุ้นหรือรื้อนหรือกลุ่มเฉื่อยชา หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความกระตุ้นหรือรื้อนเป็นพิเศษ อันจะก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาได้ ย่อมส่งผลต่อการจงใจให้บุคคลที่เป็นสมาชิกเหล่านั้นมีความคิดเห็นคล้อยตามได้ในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ในทางตรงข้ามกลุ่มที่เฉื่อยชา ก็จะไม่มียอิทธิพลต่อสมาชิกมากนัก

ออสต์แคมป์ (Oskamp, 1977 : 119 – 133) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Genetic and Physiological Factors) เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะได้พูดถึงมากนัก โดยมีการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรม จะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อเจตคติหรือความคิดเห็นของบุคคลนั้นๆ ได้ ปัจจัยด้านร่างกาย เช่น อายุ ความเจ็บป่วยและผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด จะมีผลต่อความคิดเห็นและเจตคติของบุคคล เช่น คนที่มีความคิดอนุรักษนิยมมักจะเป็นคนที่มีอายุมาก เป็นต้น

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct Personal experience) คือ บุคคลได้รับความรู้สึกและความคิดต่างๆจากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือพบเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดเจตคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น

เด็กทารกที่แม่ได้ป้อนน้ำส้มคั้นให้ทาน เขาจะมีความรู้สึกชอบ เนื่องจากน้ำส้ม หวาน เย็น หอมชื่นใจ ทำให้เขามีความรู้สึกต่อน้ำส้มที่ทานเป็นครั้งแรกเป็นประสบการณ์โดยตรงที่เขาได้รับ

3. อิทธิพลจากครอบครัว (Parental influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลเป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูของพ่อ แม่และครอบครัว ทั้งนี้ เมื่อตอนเป็นเด็กจะได้รับการอบรมสั่งสอน ทั้งในด้านความคิด การตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย การให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัวและจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา

4. เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group determinants of attitude) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ความคิดเห็นและเจตคติต่างๆ จะได้รับการถ่ายทอดและมีแรงกดดันจากกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มอ้างอิงต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตามเป็นไปตามกลุ่มได้

5. สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อต่างๆ ที่บุคคลได้รับสื่อเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ จะทำให้บุคคลมีความคิดเห็น มีความรู้สึกต่าง ๆ เป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

กิตติ สุทธิสัมพันธ์ (2542 : 12 – 15) ได้สรุปปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลแต่ละบุคคลแสดงความคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างกันไว้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย คือ เพศ อวัยวะ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของอวัยวะต่างๆ คุณภาพของสมอง

1.2 ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ในเรื่องต่างๆ มากขึ้นและคนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผล

1.3 ความเชื่อ ค่านิยมและเจตคติของบุคคลต่อเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจจะได้จากการเรียนรู้จากกลุ่มบุคคลในสังคมหรือจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

1.4 ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1 สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของบุคคล เป็นการได้รับข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ ของแต่ละบุคคล

2.2 กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นไปตามกลุ่มหรือสังคมที่อยู่

2.3 ข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆหรือสิ่งต่างๆที่บุคคลแต่ละคนได้รับ ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงที่แต่ละบุคคลได้รับแตกต่างกันก็จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

จากความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้วิจัยสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยหลักๆ ได้ 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรม อิทธิพลจากครอบครัว ค่านิยม ความเชื่อประสบการณ์และระดับการศึกษา

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิหลังทางสังคม สื่อต่างๆ กลุ่มทางสังคม ข้อเท็จจริงที่แต่ละบุคคลได้รับ

1.4 การวัดความคิดเห็น

ชอว์ และ ไรท์ (Shaw & Wright. 1976 : 28 - 29) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างกันอยู่ที่ประสบการณ์และปัจจัยอื่น ๆ จึงมีวิธีวัดความคิดเห็น ดังนี้

1. การฉายภาพ (Projective Technique) เป็นการวัดโดยการสร้างจินตนาการโดยใช้ภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมาและสามารถพิสูจน์ได้ว่า บุคคลมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามบุคคลให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคต

3. การส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณน้อยที่สุด โดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาแล้วให้ตอบกลับมา แต่มีข้อจำกัดว่าผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้

4. การให้เล่าความรู้สึก (Self - Report) เป็นการวัดโดยให้แต่ละบุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดตามประสบการณ์และความสามารถออกมา

เบสท์ (Best. 1977 : 171) กล่าวว่า การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไป จะต้องมีการประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูง ต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมากจะใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเลือกตอบแบบสอบถามและผู้ถูกวัดจะเลือกตอบความคิดเห็นของตนในเวลานั้น การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นนั้น ใช้การวัดของ ลิเคิร์ต (Likert's Method) โดยเริ่มด้วยการรวบรวมหรือการเรียบเรียงข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ ซึ่งข้อความแต่ละข้อความจะมีความคิดเห็นเลือกตอบเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความว่าไปในทางเดียวกัน (เชิงนิยมหรือไม่นิยม) ข้อความเชิงเป็นบวก (Positive) หรือข้อความเชิงลบ (Negative)

โคลาซา (Kolasa. 1969 : 19) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะแสดงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หรือเป็นการแสดงออกถึงการลงความเห็นของบุคคลหนึ่งในข้อเท็จจริงหรือเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ถูกจำกัด แต่เน้นสิ่งเร้าที่ได้รับอิทธิพลจากการโน้มน้าบ (กอบชัย ทวีสุขเสถียร, 2545 : 8)

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531 : 10) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องการวัดความคิดเห็นไว้ว่ามีอยู่หลายวิธี แต่ที่ใช้กันแพร่หลายมีอยู่ 4 วิธี คือ

1. วิธีของเทอร์สตัน (Thurston's Method) เป็นการสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาตรแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal appearing interval)

2. วิธีกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับความคิดเห็น สูง - ต่ำ เปรียบเทียบกันและกัน ได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดและแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

3. วิธีจำแนก S - D Scale (semantic differential Scale) เป็นวิธีวัดความคิดเห็นโดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี เลว ขยัน ขี้เกียจ เป็นต้น

4. วิธีวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทาง

ที่ชอบหรือไม่ชอบโดยยึดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบและให้คะแนน 5 4 3 2 1 ตามลำดับ

จากความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้วิจัยสรุปว่า การวัดความคิดเห็นจะต้องมีองค์ประกอบหลัก ๆ อยู่ 3 ประการ คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและการตอบสนอง ส่วนเครื่องมือที่จะใช้วัดมีอยู่หลายอย่างขึ้นอยู่กับวิธีการวัด เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การฉายภาพ เพื่อให้บุคคลแสดงออกถึงความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ

2. ภาษีอากร

2.1 ความหมายของภาษีอากร

นักเศรษฐศาสตร์และนักภาษีอากรหลายท่านได้พยายามให้คำจำกัดความของคำว่า ภาษีอากร อย่างไรก็ดียังไม่มีคำนิยามใดที่ถือเป็นข้อยุติได้ ดังนี้

ภาษีอากร คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากราษฎร โดยไม่มีสิ่งตอบแทนแก่ผู้เสียภาษีอากรโดยตรง (อริญ ธรรมโน. 2531 :18)

สิ่งที่เป็นภาษีอากร โดยทั่วไปได้แก่เงินที่ผู้เสียภาษีได้เสียภาษีให้แก่รัฐบาล แต่ในความหมายที่กว้างนั้นภาษีไม่จำเป็นจะต้องเป็นในรูปแบบเงินตราเสมอไป อาจจะเป็นรูปในการให้บริการหรือสิ่งของที่ประชาชนเสียให้แก่รัฐซึ่งเรียกว่า Taxes in Kind (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546 :131)

สรุป ภาษีอากร คือ สิ่งที่หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ต้องหารายได้ให้แก่รัฐ ซึ่งอาจจะต้องจัดเก็บในรูปแบบเงินตราหรือการให้บริการหรือสิ่งของ หรือประโยชน์อื่น โดยตรงจากประชาชนคนไทยหรือต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยและประกอบธุรกิจหรือซื้อขายสินค้าตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนดไว้ชัดเจน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายกิจการสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม

2.2 ลักษณะสำคัญ

ภาษีอากรมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ภาษีอากร โดยทั่วไปจะมีการบังคับการจัดเก็บภาษีโดยผลของกฎหมาย ไม่ว่าผู้เสียภาษีจะสมัครใจหรือไม่ก็จะต้องมีหน้าที่ชำระภาษีให้รัฐ

2. ภาษีอากรมีลักษณะเป็นการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากผู้เสียภาษีไปสู่ภาครัฐบาล โดยไม่มีทรัพยากรใด ๆ เคลื่อนย้ายจากรัฐบาลกลับไปให้ผู้เสียภาษีนั่น ๆ โดยตรง

3. ภาษีอากร โดยทั่วไปมีลักษณะที่ไม่มีผลตอบแทนโดยตรงต่อผู้เสียภาษี ยกเว้นประโยชน์ทางอ้อมเช่น ใช้เงินภยานำมาก่อสร้างเส้นทางคมนาคม

4. ภาษีอากร ไม่ก่อให้เกิดภาระในการชำระคืนของรัฐบาล แม้ว่าลักษณะทั่วไปของภาษีจะเป็นการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคเอกชนมาสู่ภาครัฐบาลก็ตามหากรัฐบาลมีความผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนแล้วสิ่งนั้นก็มิใช่ภาษีอากร

5. ภาษีอากร ไม่จำเป็นต้องเรียกเก็บเป็นเงินเสมอไปอาจเรียกเก็บในรูปของสินค้าหรือบริการได้เช่น การผูกมัดกับเกณฑ์ทหาร กล่าวคือ ทุกคนที่อยู่ในข่ายลักษณะที่กฎหมายกำหนดไว้จะต้องเสียภาษีทุกคน การบังคับจัดเก็บภาษีอาจจะเป็นเงิน หรือสิ่งของหรือผลประโยชน์หรือบริการจากผู้เสียภาษีอากรที่จัดเก็บได้นั้น จะต้องนำไปใช้ประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น

ฐานภาษี

ฐานภาษี (Tax Base) คือ สิ่งที่ถูกใช้พื้นฐานในการประเมินเก็บภาษีอากรแต่ละชนิดตามอัตราของภาษีที่ได้กำหนดไว้ สิ่งที่ถูกใช้พื้นฐานในการจัดเก็บภาษีทั่วไป โดยปกติแล้วสิ่งที่ใช้เป็นฐานภาษีนั้น มักจะถูกใช้เป็นเครื่องวัดถึงความสามารถในการเสียภาษีของแต่ละบุคคลด้วย ดังนี้

1. ภาษีเก็บจากฐานรายได้ เป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการเสียภาษีของแต่ละบุคคลได้ดีที่สุด โดยทั่วไปรายได้คือส่วนประกอบที่ได้จ่ายไปเพื่อการบริโภคในปัจจุบันและส่วนที่เก็บสะสมเพื่อจ่ายในอนาคต ปัจจุบันเก็บภาษีจากฐานรายได้คือภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีนิติบุคคล

2. ภาษีจากฐานการบริโภค เป็นการจัดเก็บภาษีจากการใช้จ่ายของประชาชนจึงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของรัฐเนื่องจากภาษีที่เก็บฐานดังกล่าวมีมากเช่นภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต

3. ภาษีเก็บฐานทรัพย์สิน เป็นการเก็บภาษีจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม. 2546:134)

โครงสร้างอัตราภาษี

ในการจำแนกประเภทภาษีอากรตามอัตราภาษี แบ่งได้ดังนี้ (สุภรัตน์ ควัฒน์กุล. 2533 :113)

1. ภาษีอัตราก้าวหน้า เช่นภาษีบุคคลธรรมดา
2. ภาษีตามสัดส่วน เช่นภาษีการค้า
3. ภาษีถอยหลัง เช่นภาษีบำรุงท้องที่

การจัดเก็บภาษีอากร โดยทั่วไปนั้นจะต้องพิจารณาถึงหลักความเป็นธรรมในการเสียภาษีอาจพิจารณาได้จากอัตราภาษีที่ใช้ในการจัดเก็บจากประชาชนแต่ละคนที่มีฐานะที่แตกต่างกันซึ่งในเรื่องนี้อาจจะพิจารณาได้จากโครงสร้างอัตราภาษีสามแบบด้วยกันคือ อัตราภาษีแบบก้าวหน้า อัตราภาษีตามสัดส่วน อัตราภาษีแบบลดถอย อาจพิจารณาได้สองวิธีดังนี้

1. โดยการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของฐานภาษีกับอัตราภาษีของภาษีที่จัดเก็บ ดังนี้

1.1 อัตราภาษีแบบก้าวหน้า โครงสร้างอัตราที่จัดเก็บจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่าฐานภาษีที่เพิ่มขึ้น

1.2 อัตราภาษีตามสัดส่วน โครงสร้างอัตราภาษีที่จัดเก็บอยู่คงที่เมื่อฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น

1.3 อัตราภาษีแบบลดถอย โครงสร้างอัตราภาษีเมื่อฐานภาษีใหญ่ขึ้นอัตราการจัดเก็บจะลด

2. โดยการเปรียบเทียบระหว่างอัตราภาษีโดยเฉลี่ยกับอัตราภาษีส่วนที่เพิ่ม (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2546 : 134-136)

2.1 อัตราภาษีแบบก้าวหน้า เมื่อฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น โครงสร้างอัตราที่จัดเก็บจะเพิ่มขึ้นจะมีค่าสูงกว่าอัตราภาษีโดยเฉลี่ย

2.2 อัตราภาษีตามสัดส่วน เมื่อฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น โครงสร้างอัตราภาษีส่วนที่เพิ่มจะมีค่าเท่ากับอัตราภาษีโดยเฉลี่ย

2.3 อัตราภาษีแบบลดถอยจะมีลักษณะเมื่อฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น โครงสร้างอัตราภาษีส่วนที่เพิ่มจะมีค่าน้อยกว่าอัตราภาษีโดยเฉลี่ย

สรุปการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ของประเทศไทย โดยการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของฐานภาษีกับอัตราภาษีของภาษีที่จัดเก็บ จะเป็นอัตราภาษีแบบลดถอยหรือถอยหลัง

วิธีการประเมินภาษี

ในการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภทนั้น รัฐอาจจะเลือกใช้ประเมินภาษีในรูปแบบที่แตกต่างกันกล่าวคืออาจจะประเมินตามมูลค่าของฐานภาษีหรือประเมินภาษีตามจำนวนหรือปริมาณของสิ่งที่ถูกเก็บภาษีก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมสำหรับภาษีบำรุงท้องที่ที่จะประเมินตามมูลค่าของฐานภาษี ดังนี้

การเก็บภาษีตามมูลค่าหรือราคา จะทำการประเมินการจัดเก็บจากมูลค่าหรือราคาของสิ่งที่ถูกเก็บภาษี เช่น ภาษีทรัพย์สิน ภาษีมรดก (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546 : 137)

ภาษีบำรุงท้องที่จัดเป็นประเภทภาษีทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ดังนั้น การจัดเก็บภาษีจึงประเมินจากมูลค่าทรัพย์สินหรือลักษณะการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน

ภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม

มีข้อสังเกตภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อมดังนี้

ภาษีทางตรง คือ ภาษีที่ผู้เสียภาษีเป็นผู้แบกรับภาระของภาษีทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ไม่สามารถผลักภาระของภาษีให้คนอื่นเช่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาษีทางอ้อม คือ ภาษีที่ผู้เสียภาษีมิได้เป็นผู้แบกรับภาระภาษีนั่นไว้ทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่โดยจะผลักภาระที่ต้องเสียไปให้คนอื่น เช่น ภาษีสุรา

การใช้ประโยชน์จากภาษีทางตรงหรือทางอ้อมนั้นภาครัฐสามารถเลือกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ได้

สำหรับภาษีบำรุงท้องที่จัดเป็นภาษีทรัพย์สินอย่างหนึ่งซึ่งในการจำแนกประเภทภาษีของราชการไทยจะจัดไว้ในหมวดหมู่ของภาษีทางตรง (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546:139-140)

การหลบหนีภาษีอากรและเลี่ยงภาษีอากร

เป็นเรื่องของผู้เสียภาษีไม่สมัครที่จะเสียภาษีให้รัฐ โดยมีเหตุผลต่าง ๆ ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ซึ่งจะใช้วิธีดังนี้

1. การหลบหนีภาษี หมายถึงการไม่เสียภาษีหรือเสียน้อยกว่าควรจะต้องเสีย เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นผลจากการกระทำโดยเจตนา หรือเพิกเฉยหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ตาม

2. การหลีกเลี่ยงภาษีอากร หมายถึง กรณีผู้เสียภาษีอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อทำให้เสียภาษีน้อยลง แต่ถือว่าไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย (สุภรัตน์ ล้วนพันธุ์กุล. 2533 :117-118)

กล่าวโดยสรุป การหลบหนีภาษีอากรและการเลี่ยงภาษีอากรอาจเกิดขึ้นได้กับภาษีทุกประเภท โดยมีเหตุผลแตกต่างกันไปสำหรับภาษีบำรุงท้องที่ก็ไม่ยกเว้น

วัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีอากรทั่วไป

การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์หลายประการทั้งในด้านการหารายได้ของรัฐบาลและในการดำเนินการให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ วัตถุประสงค์สำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้คือ เพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในกิจการของภาครัฐ

เพื่อการควบคุม หรือการส่งเสริมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ให้เป็นธรรมเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (ศุภรัตน์ ควณฺ์กุล. 2533 : 67) โดยมี รายละเอียดดังนี้

1. เพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในกิจการของรัฐ เนื่องจากรัฐบาลมีภารกิจหน้าที่ในการบริหารประเทศจึงมีความจำเป็นต้องจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการภาครัฐที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม
2. เพื่อการควบคุมหรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ กล่าวคือรัฐใช้ภาษีเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริโภค การผลิต หรือวิธีการธุรกิจบางชนิดเพื่อมิให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม
3. เพื่อการกระจายรายได้และทรัพย์สินให้เป็นธรรม
4. เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

กล่าวโดยสรุป การค้าระหว่างประเทศก็มีการใช้วัตถุประสงค์การจัดเก็บภาษีอากรเป็นเครื่องในการกีดกันทางการค้าหรือมีการใช้เป็นเครื่องมือในการเจรจาต่อรองทางการค้า เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์มากขึ้น แต่สำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เพื่อการจัดหารายได้ของหน่วยงานจากผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินและบังคับให้เจ้าของที่ดินใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินให้เกิดผลประโยชน์มากขึ้นซึ่งจะส่งผลดีต่อสภาพเศรษฐกิจ รวมทั้งนำมาเป็นค่าใช้จ่ายและพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นการจัดเก็บภาษีจะต้องคำนึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องคำนึงถึงหลักการจัดเก็บภาษีที่ดินควบคู่ไปด้วย

3. ภาษีบำรุงท้องที่

3.1 ความหมายของภาษีบำรุงท้องที่

ภาษีบำรุงท้องที่ คือ เงินที่เรียกเก็บจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือครอบครองอยู่ในที่ดินและที่ดินที่ครอบครองอยู่นั้น ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน โดยการคำนวณตามสภาพที่ดินและการใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น ภาษีบำรุงท้องที่บางครั้งก็เรียกว่า ภาษีที่ดินหรือชาวบ้านนิยมเรียกว่า ค่านา เหตุที่เรียกว่าภาษีบำรุงท้องที่ เนื่องจากเรียกตามการใช้จ่ายเงิน โดยภาษีบำรุงท้องที่เป็นรายได้ของท้องถิ่นและเพื่อความต้องการของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่านำไปบำรุงท้องที่ (กรมการปกครอง. 2545 :160)

ภาษีบำรุงท้องที่ คือภาษีที่จัดเก็บจากเจ้าของที่ดิน ตามราคาปานกลางที่ดินและตามบัญชีบำรุงท้องที่

ที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ ที่ดินของบุคคลหรือคณะบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือครอบครองในที่ดินที่ไม่เป็น กรรมสิทธิ์ของเอกชนที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ พื้นที่ดินและพื้นที่ที่เป็นภูเขาหรือ ที่มีน้ำ โดยไม่เป็นที่ดินที่มีเจ้าของที่ดินได้รับการยกเว้นภาษีหรืออยู่ในเกณฑ์ลดหย่อนภาษี บำรุงท้องที่ คือให้เจ้าของที่ดินในวันที่ 1 มกราคมของปีใด มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ สำหรับปีนั้น จากราคापานกลางที่ดินตามบัญชีอัตราบำรุงท้องที่ (กรมการปกครอง. 2540 :294) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเก็บภาษีบำรุงท้องที่เพื่อเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะนำไปพัฒนากิจการต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่

3.2 ลักษณะสำคัญ

มีสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543 มีดังนี้

การตีราคาปานกลางของที่ดิน (กรมการปกครอง. 2540 : 341) เป็นกระบวนการ สำคัญเบื้องต้นในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เพราะเป็นวิธีการกำหนดมูลค่ากลางของที่ดิน เพื่อเป็นฐานในการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ ท้องถิ่นใดจะมีอัตราสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับราคา กลางของที่ดินเป็นตัวประกอบสำคัญ กล่าวคือกำหนดหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนในการตีราคา ปานกลาง โดยอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการ อันประกอบไปด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้อง หลายฝ่าย โดยให้ผู้ที่แต่งตั้งซึ่งกระทำ 4 ปี ต่อครั้ง และให้เป็นราคากลางตลอด 4 ปี เว้นแต่จะมีเหตุผลอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

ในเขตเทศบาล พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 มาตรา 24 กำหนดให้เจ้าของ ที่ดินเป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายได้ดินเอง

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลเป็นผู้มีอำนาจ แต่งตั้งเจ้าพนักงานสำรวจ

3.3 การเตรียมการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

3.3.1 การตีราคาปานกลางที่ดิน

เป็นกระบวนการสำคัญเบื้องต้นในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เพราะเป็น วิธีการกำหนดมูลค่ากลางของที่ดิน เพื่อเป็นฐานในการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ ท้องถิ่นใดจะมี อัตราสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับราคาปานกลางของที่ดินเป็นตัวประกอบสำคัญ ดังนั้น กฎหมายจึงได้ บัญญัติไว้เป็นพิเศษ กล่าวคือ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนในการตีราคาปานกลาง โดยอยู่ใน

การพิจารณาของคณะกรรมการ อันประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งกระทำกัน 4 ปี ต่อครั้ง และให้เป็นราคาปานกลางตลอดเวลา 4 ปี เว้นแต่จะมีเหตุผลอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

1) คณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดิน (มาตรา 14)

ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดินขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่พิจารณาตีราคาปานกลางของที่ดิน และให้คณะกรรมการประกอบด้วย

1.1) ในเขตเทศบาล ให้มีปลัดจังหวัด ที่ดินจังหวัด นายอำเภอท้องที่เทศมนตรีหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิสองคน ซึ่งสภาเทศบาลเลือก

1.2) ในเขตสุขาภิบาล ให้มีปลัดจังหวัด ที่ดินจังหวัด นายอำเภอท้องที่กรรมการสุขาภิบาลหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิสองคน ซึ่งคณะกรรมการสุขาภิบาลเลือก

1.3) นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลที่มีกำนัน ให้มีปลัดจังหวัด ที่ดินจังหวัด นายอำเภอท้องที่ กำนันท้องที่ และผู้ทรงคุณวุฒิสองคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเลือก

1.4) นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลที่ไม่มีกำนัน ให้มีปลัดจังหวัด ที่ดินจังหวัด นายอำเภอท้องที่ และผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเลือก

กำนันท้องที่มีอำนาจเฉพาะในเขตปกครองของตนเท่านั้น
กรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก และให้กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ในการตีราคาปานกลางของที่ดิน ให้คณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดินทุกรอบสี่ปี เว้นแต่มีเหตุที่แสดงว่าราคาปานกลางได้เปลี่ยนไปมากหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเอง หรือมีผู้ร้องขออาจตีราคาปานกลางใหม่ก่อนกำหนดสี่ปีก็ได้

ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ในการตีราคาปานกลางที่ดินดังนี้ คือ

2) การแบ่งหน่วยที่ดินสำหรับการตีราคาปานกลางของที่ดิน หน่วยที่ดินหมายถึง อาณาเขตหรือบริเวณหนึ่งๆ ซึ่งที่ดินทุกแปลงที่อยู่ภายในอาณาเขต หรือบริเวณดังกล่าวมีราคาของที่ดินเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน หน่วยที่ดินแต่ละหน่วยจะมีราคาปานกลางที่ดินเพียงราคาเดียวเท่านั้น เพราะถือว่า ที่ดินทุกแปลงที่อยู่ในหน่วยที่ดินเดียวกันจะต้องมีราคาที่ดินเดียวกันจะต้องมีราคาที่ดินเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากที่ดิน กรณีเมื่อมีการกำหนดหน่วยที่ดินหน่วยใดแล้วและมีที่ดินภายในหน่วยราคาแตกต่างกัน ให้เจ้าหน้าที่ทำการแบ่งหน่วยที่ดินเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้จนกว่าที่ดินแต่ละหน่วยจะมีราคาปานกลางเพียงราคาเดียวเท่านั้น ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และเมืองพัทยา

จะเป็นผู้แบ่งหน่วยที่ดินในเบื้องต้น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการคิราคาปานกลางของที่ดิน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งพิจารณาต่อไป แต่อย่างไรก็ดีถ้าคณะกรรมการคิราคาปานกลางของที่ดินดังกล่าว พิจารณาแล้วเห็นว่า การแบ่งหน่วยที่ดินของเจ้าหน้าที่ไม่เหมาะสมหรือยังไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมก็สามารถเปลี่ยนแปลงอาณาเขต หรือบริเวณหน่วยที่ดินให้เหมาะสม และก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้

ในการแบ่งหน่วยที่ดินสำหรับการคิราคาปานกลางของที่ดิน มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. ให้พิจารณากำหนดหน่วยราคาปานกลางที่ดินที่ละตำบลในเขตเป็นหลัก
2. ในกรณีที่ดินในตำบลที่จะทำการคิราคาปานกลาง มีราคาของที่ดินไม่แตกต่างกันมาก ให้กำหนดแบ่งหน่วยที่ดินที่จะทำการคิราคาปานกลางเป็นหน่วยตำบล
3. ในกรณีที่ดินในตำบลที่จะทำการคิราคาปานกลาง มีราคาที่ดินในตำบลนั้นแตกต่างกันมาก ให้พิจารณากำหนดในตำบลนั้นแยกออกเป็นหน่วยๆ เพื่อให้คิราคาปานกลางของที่ดินเป็นไปโดยเที่ยงธรรม โดยให้พิจารณาสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ประกอบด้วย คือ
 - 3.1 สภาพ ขนาด และจำนวนชุมชน เช่น เป็นที่ดินที่อยู่ในเขตชุมชนขนาดใหญ่มีประชากรมาก ที่ดินในบริเวณนั้นย่อมมีราคาสูงกว่าที่ดินที่อยู่ในเขตชุมชนเล็กกว่า ก็ให้พิจารณาแบ่งแยกที่ดินออกเป็นอีกหน่วยหนึ่งหรือหลายหน่วยแล้วแต่กรณี
 - 3.2 สภาพทำเลที่ตั้งของที่ดิน โดยพิจารณาคำนั่งถึงสภาพถนน สภาพแหล่งน้ำ หรือคลองส่งน้ำ ของกรมชลประทาน เช่น สภาพที่ดินที่อยู่ติดถนนใหญ่และเป็นย่านการค้าย่อมทำให้ที่ดินมีราคาสูงกว่าที่ดินที่อยู่ลึกเข้าไปและอยู่ห่างจากถนนใหญ่ ในกรณีเช่นนี้อาจพิจารณาแบ่งที่ดินที่อยู่ติดถนนใหญ่ลึกเข้าไปไม่เกิน 30 เมตร ออกเป็นหน่วยหนึ่ง ส่วนที่ดินที่อยู่ลึกเข้าไปจากที่ดินดังกล่าวให้เป็นอีกหน่วยหรือหลายหน่วยแล้วแต่กรณี
 - 3.3 การใช้ประโยชน์ในที่ดิน เช่น ที่ดินที่ได้ใช้ในการปลูกสร้างอาคารพาณิชย์หรือโรงเรียนอื่นๆ ประกอบ เป็นต้น
 - 3.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ที่ดินในเขตที่มีถนนผ่าน มีทางระบายน้ำประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์ผ่าน เป็นต้น ย่อมมีส่วนทำให้ที่ดินในบริเวณนั้น มีราคาสูงกว่าที่ดินที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสาธารณูปโภคผ่าน ก็ให้พิจารณาแบ่งหน่วยที่ดินแยกจากกัน
- 3) การแบ่งหน่วยที่ดิน โดยใช้แผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน

สำหรับเทศบาลทุกแห่งและเมืองพัทยา ปัจจุบันได้มีการจัดทำแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินเรียบร้อยแล้ว และได้มีหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0407/394 ลง

วันที่ 25 มีนาคม 2528 สั่งการให้เทศบาลทุกแห่งและเมืองพัทยาใช้แผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินในการกำหนดหน่วยราคาปานกลางที่ดิน โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้

3.1 ให้พิจารณากำหนดหน่วยราคาปานกลางที่ดินที่ละตำบลในเขตเป็นหลัก

3.2 ให้เทศบาลทุกแห่งและเมืองพัทยาใช้แผนที่ภาษีโรงเรียนและที่ดินเป็นแนวทางในการพิจารณาแบ่งหน่วยที่ดิน เพราะสามารถแสดงรูปร่าง ขอบเขตของแปลงที่ดิน อาคาร โรงเรียนและสิ่งปลูกสร้างได้อย่างชัดเจน สะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาความหนาแน่นของชุมชนและอาคารต่างๆ ซึ่งพอจะคาดการณ์ได้ว่าเขตซึ่งมีความหนาแน่นของอาคาร โรงเรียน และสิ่งปลูกสร้างหนาแน่นย่อมน่าจะเป็นเขตที่เป็นย่านชุมชน ย่านการค้าและมีราคาที่ดินสูงกว่าเขตอื่นที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า นอกจากนี้ยังสามารถเปรียบเทียบลักษณะของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน พอที่จะประมาณโดยละเอียดได้ว่าในบริเวณใดควรเป็นหน่วยราคาปานกลางที่ดินเดียวกัน เพราะมีราคาที่ดินใกล้เคียงและบริเวณใดควรเป็นหน่วยราคาปานกลางที่ดินอีกหน่วยหนึ่ง เพราะมีราคาที่ดินต่างกัน

4) การกำหนดราคาปานกลางของที่ดิน

การกำหนดหน่วยราคาปานกลางของที่ดินที่กล่าวมาเป็นการกำหนดขอบเขตที่ดินที่น่าจะมีราคาใกล้เคียงกัน ดังนั้นที่ดินทุกแปลงที่อยู่ในหน่วยราคาปานกลางที่ดินเดียวกันจะมีราคาปานกลางของที่ดินราคาเดียวกัน ซึ่งการกำหนดราคาปานกลางที่ดินในแต่ละหน่วยราคาปานกลางที่ดินนั้นพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 มาตรา 13 ได้กำหนดให้ดำเนินการโดย

4.1) ให้นำเอาราคาที่ดินในหน่วยที่จะทำการตีราคา ซึ่งซื้อขายกันโดยสุจริตครั้งสุดท้ายไม่น้อยกว่า 3 ราย ในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ก่อนวันตีราคา มาคำนวณถัวเฉลี่ยเป็นราคาปานกลางโดยมิให้คำนวณราคาโรงเรียนสิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งเพาะปลูกเข้าด้วย

4.2) ในกรณีที่ไม่มีการซื้อขายที่ดินตามข้อ ก. ในหน่วยใดให้นำเอาราคาปานกลางที่คำนวณตามวิธีการในข้อ ก. ของที่ดินในหน่วยใกล้เคียงที่มีสภาพและทำเลที่ดินคล้ายคลึงกันมาเป็นราคาปานกลางของที่ดินในหน่วยนั้นได้

4.3) ถ้าไม่อาจตีราคาตามข้อ ข. ให้กำหนดราคาปานกลางของที่ดินโดยถือเกณฑ์อย่างอื่นอันอาจแสดงราคาตลาดของที่ดินโดยเฉลี่ยได้

5) การตีหารราคาปานกลางของที่ดิน

5.1) ก่อนเริ่มการตีราคาปานกลางของที่ดิน 3 เดือน ให้นายอำเภอผู้อำนวยการเขต ปลัดเทศบาล ปลัดสุขาภิบาล และปลัดเมืองพัทยา เป็นผู้รับผิดชอบในการ

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสืบหาราคาที่ดินที่มีการซื้อขายที่ดิน โดยสุจริตในช่วงเวลานั้น ในเขตตำบล ในเขตชุมชนและที่ดินข้างเคียงจากหน่วยที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินอำเภอ ธนาคารพาณิชย์ และราคาที่ดินที่มีการซื้อขายกันเอง โดยไม่อาจตรวจสอบได้ ตลอดจนจากการซื้อขายที่ดินจากแหล่งอื่นที่เชื่อถือได้ว่าเป็นราคาที่ดินที่มีการซื้อขายกันจริง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการตีราคาปานกลางของที่ดิน

5.2) ในการตีราคาปานกลางของที่ดินนั้น ให้สืบราคาที่ดินในหน่วยราคาปานกลางที่ดินแบ่งไว้แต่ละหน่วยซึ่งซื้อขายกันโดยสุจริตครั้งสุดท้ายให้มากที่สุดเท่าที่จะหาได้ไม่น้อยกว่าสามรายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีก่อนวันตีราคาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินอำเภอ ธนาคารพาณิชย์ และราคาที่ดินที่มีการซื้อขายกันเอง โดยไม่อาจตรวจสอบได้ ตลอดจนจากการซื้อขายที่ดินจากแหล่งอื่นที่อาจเชื่อถือได้ว่าเป็นราคาที่ดินที่มีการซื้อขายกันจริงมาคำนวณเฉลี่ยเป็นราคาปานกลาง ทั้งนี้โดยมิให้นำราคาโรงเรือน สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งเพาะปลูกมาคำนวณด้วย

6) การพิจารณาตีราคาปานกลางของที่ดิน

ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแบ่งหน่วยและกำหนดราคาปานกลางโดยคร่าวๆ ก่อน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาของ คณะกรรมการการตีราคาปานกลางที่ดินนั้น ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะดำเนินการร่างประกาศ ก.บ.ท.1 ตามหน่วยราคาปานกลางที่ได้จัดแบ่งไว้ และกำหนดราคาปานกลางในเบื้องต้น โดยการสืบหาราคาตามวิธีการที่กล่าวมาในข้อ 1.5 แต่อย่างไรก็ดี ถ้าคณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดินเห็นว่าการกำหนดหน่วยราคาปานกลางของเจ้าหน้าที่หรือราคาปานกลางของหน่วยต่างๆ นั้นใหม่ให้เหมาะสม และเกิดความยุติธรรมได้

ข้อพิจารณาสำหรับคณะกรรมการตีราคาปานกลางที่ดินที่จะต้องถือปฏิบัติ คือ

6.1) คณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดิน จะประชุมพิจารณาตีราคาปานกลางในทุกหน่วยโดยคณะกรรมการอาจจะออกไปประชุมพิจารณาตรวจสอบด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมมากที่สุด สำหรับระยะเวลาดำเนินการควรเป็นประมาณกลางเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมของปีสุดท้ายที่จะครบรอบการตีราคาปานกลาง

6.2) การยื่นรายงานการตีราคาปานกลางของที่ดินต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ตลอดจนผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศราคาปานกลางของที่ดิน เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คณะกรรมการไม่จำเป็นต้องรอให้การพิจารณาตีราคาแล้วเสร็จทุกหน่วยควรทยอยยื่นรายงานการตีราคาปานกลางให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาได้เวียนจนครบทุกหน่วยกำหนดการปฏิบัติขั้นนี้ให้แล้วเสร็จอย่างช้าภายใน 1 เดือน นับจากวันที่คณะกรรมการพิจารณาตีราคาหน่วยสุดท้ายเสร็จ

6.3) คณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดินจะยื่นรายงานตีราคาปานกลางของที่ดินภายในเดือนตุลาคมของปีสุดท้ายที่จะครบรอบการตีราคาปานกลาง (ทางปฏิบัติควรตีราคาปานกลางให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม)

6.4) ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศราคาปานกลางของที่ดินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานจากคณะกรรมการตีราคาปานกลางของที่ดิน

อนึ่ง ถ้าเจ้าของที่ดิน ไม่เห็นพ้องด้วยกับราคาปานกลางของที่ดิน เจ้าของที่ดิน มีสิทธิอุทธรณ์การตีราคาปานกลางของที่ดินต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศราคาปานกลางของที่ดิน (ม.20) โดยยื่นอุทธรณ์ตามแบบ ภ.บ.ท.12 สำหรับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าวให้ใช้สำหรับปีที่เป็นประเด็นแห่งการอุทธรณ์เป็นต้นไป จนถึงปีสุดท้ายของรอบระยะเวลาสี่ปีที่จะทำการตีราคาใหม่ นอกจากนั้นภายหลังการตีราคาปานกลางของที่ดินตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้ามีเหตุแสดงว่าราคาที่ดินในหน่วยใด ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก และผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเห็นสมควรหรือเจ้าของที่ดินร้องขอ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะสั่งให้คณะกรรมการทำการพิจารณาตีราคาปานกลางของที่ดินในหน่วยนั้นเสียใหม่ก็ได้ (ม.17) และราคาปานกลางที่พิจารณาใหม่ให้ใช้ได้สำหรับปีที่ถัดจากปีที่มีการประกาศตีราคาปานกลางของที่ดินใหม่จนถึงปีสุดท้ายของรอบระยะเวลาสี่ปีนั้น

3.3.2 การสำรวจที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่

การสำรวจที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ทราบว่ามีที่ดินรายใด แปลงใดอยู่ในข่ายต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ รวมทั้งการสำรวจรายการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินแปลงนั้น เช่น ลักษณะการทำประโยชน์ที่ตั้งของที่ดิน เป็นต้น โดยสำรวจตามรายการในแบบ ภ.บ.ท.5 เพื่อจะได้ยื่นแบบสำรวจต่อเจ้าพนักงานประเมินทำการคำนวณเนื้อที่และค่าภาษีบำรุงท้องที่ต่อไป

1) เจ้าพนักงานสำรวจ

1.1) ในเขตเทศบาล เจ้าพนักงานสำรวจถ้าเทศบาลเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แต่งตั้งก็ได้ เพราะในเขตเทศบาลนั้น พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ม.24 กำหนดให้เจ้าของที่ดินเป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) เอง

1.2) นอกเขตเทศบาล เจ้าพนักงานสำรวจควรแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านกำนันและปลัดอำเภอ โดยแยกหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1.2.1) ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ทำการสำรวจที่ดินที่อยู่ในเขตหมู่บ้านของตน แล้วยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดิน

1.2.2) กำนัน โดยปกติมีหน้าที่ทำการสำรวจที่ดินที่อยู่ในเขต หมู่บ้านของตนในฐานะผู้ใหญ่บ้าน แล้วยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดิน แต่ถ้าหาก หมู่บ้านใดในตำบลนั้นตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างหรือผู้ใหญ่บ้านไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กำนัน เป็นผู้ทำการแทน

1.2.3) ปลัดอำเภอ มีหน้าที่ทำการสำรวจที่ดินที่อยู่ในเขตอำเภอนั้น แล้วยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดินได้ โดยให้นายอำเภอเป็นผู้พิจารณา มอบหมายเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น เมื่อเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ม.9 กำหนดให้นายกเทศมนตรี มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานสำรวจสำหรับในเขตเทศบาลนอกเหนือจากนั้นให้นายอำเภอท้องที่เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานสำรวจ

การที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานสำรวจ มีอำนาจหน้าที่ทำการสำรวจที่ดินที่อยู่นอกเขตเทศบาล และยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดินตามมาตรา 24 วรรค 2 เพื่อเป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่เจ้าของที่ดิน โดยที่ดินที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีเป็นจำนวนมาก บริเวณกว้างขวางห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก ถ้าจะให้เจ้าของที่ดินต้องมายื่นแบบแสดงรายการที่ดินด้วยตนเองอาจไม่บังเกิดผลดีแก่การเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ฉะนั้นจึงให้จังหวัดกำหนดให้เจ้าพนักงานสำรวจทำการสำรวจและยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดินตามแบบ ภ.บ.ท.3 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามอาศัยอำนาจตามมาตรา 24

2) วิธีการสำรวจและอำนาจของเจ้าพนักงานสำรวจ

2.1) กำหนดวัน เวลา ที่จะทำการสำรวจ แล้วประกาศให้เจ้าของที่ดินหรือผู้แทน ได้ทราบและมาชี้เขตพร้อมกับแจ้งจำนวนเนื้อที่

2.2) ประกาศกำหนดวัน เวลา ที่จะทำการสำรวจ ให้ทำตามแบบ ภ.บ.ท.4 ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ (ม.28)

2.3) เมื่อถึงกำหนดนัด ให้เจ้าพนักงานสำรวจทำการสำรวจตามแบบรายการในแบบ ภ.บ.ท.5 (แบบแสดงรายการที่ดิน)

2.4) ถ้าเจ้าของที่ดินหรือผู้แทนไม่มาชี้เขต ไม่ยอมแจ้งจำนวนเนื้อที่ชี้เขตหรือแจ้งจำนวนเนื้อที่ดินขาดจำนวนจริง หรือไม่ให้ความสะดวกเจ้าพนักงานสำรวจมีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการเพื่อทำการสำรวจตามที่เห็นว่าถูกต้อง (ม.28 วรรค 2)

2.5) ให้เจ้าพนักงานสำรวจทำการสำรวจที่ดินในเขตรับผิดชอบให้แล้วเสร็จ และยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ต่อเจ้าพนักงานประเมินแทนเจ้าของที่ดิน ภายใน เดือนมิถุนายนของปีสุดท้ายแห่งรอบการตีราคาปานกลางของที่ดิน

2.6) เมื่อได้รับแจ้งว่าที่ดินที่อยู่ในเขตอำนาจทำการสำรวจของตนมีบุคคลใดเป็นเจ้าของที่ดินขึ้นใหม่หรือจำนวนเนื้อที่ดินเดิมของเจ้าของที่ดินผู้ใดเปลี่ยนแปลงไป หรือเจ้าของที่ดินได้เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน อันเป็นเหตุให้การลดหย่อนตามมาตรา 22 เปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุอย่างอื่นทำให้อัตรากาฬบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินเปลี่ยนแปลงไป เจ้าพนักงานสำรวจต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5, ภ.บ.ท.8 หรือ ภ.บ.ท.8ก. แล้วแต่กรณี) ต่อเจ้าพนักงานประเมินแทนเจ้าของที่ดินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าของที่ดิน (มาตรา 31 และมาตรา 32)

3) ที่ดินที่ต้องสำรวจเพื่อจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่

3.1) ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหรือคณะบุคคล ไม่ว่าจะส่วนบุคคล ธรรมดาหรือนิติบุคคลรวมทั้งที่ดินที่ไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน แต่อยู่ในความครอบครองของบุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าว

คำว่า “ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินและให้ความหมายถึงพื้นที่ที่เป็นภูเขาหรือที่มีน้ำด้วย

3.2) ที่ดินเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ดินของรัฐที่ใช้ในกิจการของรัฐหรือสาธารณะแต่นำไปจัดหาผลประโยชน์ เช่น ที่ดินราชพัสดุนำไปให้เช่า ป่าสงวนแห่งชาติ ที่อธิบดีกรมป่าไม้ได้อนุมัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อนุญาตให้บุคคลเข้าไปทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยชั่วคราว เป็นต้น

3.3) ที่ดินของราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในกิจกรรมของราชการส่วนท้องถิ่นหรือสาธารณะ แต่มานำไปจัดหาประโยชน์ เช่น ที่ดินของราชการส่วนท้องถิ่น ยอมให้เอกชนเช่าทำมาหากินปลูกที่อยู่อาศัยหรือปลูกร้านค้าขายแล้วเรียกเก็บค่าเช่า ให้ทำการสำรวจเพื่อจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เป็นต้น

3.4) ที่ดินที่ใช้เฉพาะศาสนกิจศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของวัด ไม่ว่าจะใช้ประกอบศาสนกิจใดศาสนาหนึ่งหรือไม่ (หรือศาลเจ้าแต่มานำไปจัดหาผลประโยชน์)

3.5) ที่ดินที่เป็นหัวไร่ปลายนาที่มีเนื้อที่ไม่เกิน 1,000 ไร่ นี้ ทางราชการจะเปิดให้ราษฎรเข้าจับจอง แต่ยังไม่เปิดให้เข้าจับจองและราษฎรได้เข้าไปทำประโยชน์ก่อน

3.6) ที่ดินที่เช่าช่วงไปทำเหมืองแร่ โดยผู้ทำเหมืองแร่เป็นผู้เสียภาษี

4) ที่ดินที่ไม่ต้องสำรวจเพื่อจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่

4.1) ที่ดินที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ ตามนัย ม.8 พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 มีอยู่ 12 ประเภท ได้แก่

4.1.1) ที่ดินที่เป็นที่ตั้งพระราชวังอันเป็นส่วนสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

4.1.2) ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ดินของรัฐที่ใช้ในกิจการของรัฐหรือสาธารณะ โดยมีได้หาประโยชน์ เช่น ถนนหลวง ที่ดินที่ใช้ตั้งกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ

4.1.3) ที่ดินของราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในกิจการของราชการส่วนท้องถิ่นหรือสาธารณะ โดยมีได้หาผลประโยชน์ เช่น ที่ดินที่เป็นที่ตั้งศาลาเทศบาล ที่ทำการสุขาภิบาล เป็นต้น แต่ถ้าเทศบาลนำที่ดินไปหาผลประโยชน์ เช่น ให้เอกชนเช่าที่ดินของเทศบาลก็จะไม่ได้รับยกเว้นภาษีบำรุงท้องที่

4.1.4) ที่ดินที่ใช้เฉพาะการพยาบาลสาธารณะ การศึกษา หรือการกุศลสาธารณะ เช่น ที่ดินที่เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลของรัฐ หรือโรงเรียนของรัฐ เป็นต้น ทั้งนี้แม้ที่ดินนั้นจะเป็นที่ดินเอกชนก็ตาม

4.1.5) ที่ดินที่ใช้เฉพาะศาสนกิจศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของวัด ไม่ว่าจะใช้ประกอบศาสนกิจใดศาสนาหนึ่งหรือไม่ หรือศาลเจ้า โดยมีได้หาผลประโยชน์ เช่น ที่ดินที่ใช้เป็นที่ตั้งวัดในพระพุทธศาสนา ที่ตั้งสุเหร่าในศาสนาอิสลาม หรือที่ตั้งของโบสถ์ในคริสตศาสนาหรือที่ตั้งศาลเจ้า ไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ แต่ถ้าที่ดินนั้นมีการใช้หาประโยชน์ เช่น เป็นที่จอดรถ โดยเก็บค่าจอด ที่ดินนั้นย่อมไม่ได้รับการยกเว้น

4.1.6) ที่ดินที่ใช้เป็นสุสานและ฼าปนสถานสาธารณะ โดยมีได้รับประโยชน์ตอบแทน ต้องเป็นสุสานหรือ฼าปนสถานสาธารณะที่มีได้รับประโยชน์ตอบแทน จึงจะได้รับการยกเว้นภาษีบำรุงท้องที่ ดังนั้นสุสานที่ญาติของตนตายต้องเสียเงินค่าที่ดินฝังศพ จึงไม่อยู่ในข่ายได้รับการยกเว้นภาษี

4.1.7) ที่ดินที่ใช้ในการรถไฟ การประปา การไฟฟ้า หรือการทำเรือของรัฐหรือที่ใช้เป็นสนามบินของรัฐ ได้แก่ที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย การประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การท่าเรือแห่งประเทศไทย การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย

4.1.8) ที่ดินที่ใช้ต่อเนื่องกับโรงเรียนที่ต้องเสียภาษีโรงเรียนและที่ดินอยู่แล้ว เช่น นาย ก. เป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่ง ได้ปลูกให้คนอื่นเช่าในที่ดินนี้ นาย ก. ต้องเสียภาษีโรงเรียนและที่ดิน ดังนั้น นาย ก. จึงได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินที่เป็นที่ตั้งบ้านนั้น

4.1.9) ที่ดินของเอกชนเฉพาะส่วนที่เจ้าของที่ดินยินยอมให้ทางราชการจัดให้เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยเจ้าของที่ดินมิได้ใช้หรือหาผลประโยชน์ในที่ดินเฉพาะส่วนนั้น เช่น เจ้าของที่ดินยินยอมให้กรมสามัญศึกษาปลูกสร้างโรงเรียนชั่วคราวในที่ดินของตน โดยไม่คิดค่าตอบแทนหรือหาผลประโยชน์ ย่อมได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี

4.1.10) ที่ดินที่เป็นที่ตั้งที่ทำการขององค์การสหประชาชาติ ทบวง การชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ในเมื่อประเทศไทยมีข้อมูลผูกพันให้ยกเว้นตามอนุสัญญาหรือความตกลง

4.1.11) ที่ดินที่เป็นที่ตั้งที่ทำการของสถานทูตหรือสถานกงสุล ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อกัน

4.1.12) ที่ดินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เช่น ที่ดินใช้เป็นสุสานและฌาปนสถานฌาปนสถานสาธารณะ โดยรับประโยชน์ตอบแทนอาจได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ที่ได้เฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ที่ดินที่ทางราชการสงวนไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หรือที่สาธารณะประโยชน์ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3.3.3 การประกาศให้เจ้าของที่ดินยื่นแบบแสดงรายการที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่

ตามความในมาตรา 24 มาตรา 29 และมาตรา 30 แห่ง พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ได้กำหนดให้ เจ้าของที่ดินซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่พนักงานสำรวจ ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ต่อพนักงานประเมิน โดยยื่น ณ สำนักงานเทศบาลที่ที่ดินแปลงนี้ตั้งอยู่ในเขตหรือยื่น ณ สถานที่อื่นที่นายกเทศมนตรีกำหนด สำหรับที่ดินที่อยู่นอกเขตเทศบาล ให้ยื่น ณ ที่ว่าการอำเภอที่ดินแปลงนั้นตั้งอยู่ในเขตหรือยื่น ณ สถานที่อื่นที่นายอำเภอกำหนด ทั้งนี้ให้ยื่นภายในเดือนมกราคม ของปีแรกที่มีการตีราคาปานกลางที่ดินแบบแสดงรายการที่ดินที่ได้ยื่นไว้ให้ใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลา 4 ปี มีข้อสังเกตที่เจ้าหน้าที่ผู้รับแสดงรายการที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ต้องยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ

1) เจ้าของที่ดิน ซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดินเป็นรายแปลงตามแบบ ภ.บ.ท.5 โดยยื่นต่อเจ้าพนักงานประเมิน ณ สำนักงานเทศบาล

กรณีที่ดินตั้งอยู่ในเขตเทศบาลภายในเดือนมกราคมของปีแรกที่มีการตีราคาปานกลางที่ดินซึ่งแบบดังกล่าวให้ใช้ได้ทุกปีในรอบระยะเวลาสิ้นปีนั้น

2) ในกรณีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาล เจ้าพนักงานสำรวจจะทำการสำรวจแล้วยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดินเป็นรายแปลงที่ทำการสำรวจทุกช่วง 4 ปี โดยพนักงานสำรวจจะต้องจัดทำหนังสือนำส่งแบบแสดงรายการที่ดิน ตามแบบ ภ.บ.ท.14

3) ถ้าบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินตาย เป็นผู้ไม่อยู่ตาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องสาบสูญ หรือเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้ผู้จัดการมรดกหรือทายาท ผู้รับมอบอำนาจ ผู้ครอบครองทรัพย์สิน ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้จัดการทรัพย์สิน แล้วแต่กรณี มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (มาตรา 25)

4) ถ้าเจ้าของที่ดินเป็นนิติบุคคล ให้ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลนั้นมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (มาตรา 26)

5) ถ้าบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของที่ดินร่วม ให้บุคคลเหล่านั้นมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (มาตรา 27)

6) กรณีที่บุคคลใดเป็นเจ้าของที่ดินขึ้นใหม่ หรือจำนวนเนื้อที่ดินเปลี่ยนแปลงไป เจ้าของที่ดินนั้นต้องยื่นแบบแสดงรายการที่ดินต่อเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ขึ้นเป็นเจ้าของที่ดินขึ้นใหม่ หรือนับแต่วันที่จำนวนเนื้อที่ดินเปลี่ยนแปลงไป กรณีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาลให้เจ้าของที่ดินแจ้งต่อเจ้าพนักงานสำรวจภายในกำหนดเวลา เช่นเดียวกัน เพื่อเจ้าพนักงานสำรวจจะยื่นแบบแสดงรายการที่ดินต่อเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าของที่ดิน (มาตรา 31)

7) กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอันเป็นเหตุให้การลดหย่อนเนื้อที่ดินเปลี่ยนแปลงไปหรือมีเหตุอย่างอื่นทำให้อัตราภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินเปลี่ยนแปลงไป เจ้าของที่ดินต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง หรือนับแต่วันที่มิเหตุอย่างอื่นทำให้อัตราภาษีบำรุงท้องที่เปลี่ยนแปลง กรณีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาลให้เจ้าของที่ดินแจ้งต่อเจ้าพนักงานสำรวจภายในกำหนดระยะเวลา เช่นเดียวกัน เพื่อเจ้าพนักงานสำรวจจะได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นต่อเจ้าพนักงานประเมินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าของที่ดิน (มาตรา 32)

3.3.4 การประเมินภาษีบำรุงท้องที่

การประเมินภาษีบำรุงท้องที่ คือการที่เจ้าพนักงานประเมินดำเนินการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ของที่ดินแต่ละแปลงว่าจะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ปละเท่าใด โดยอาศัยมูลค่าจาก

แบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ที่เจ้าของที่ดินหรือเจ้าพนักงานสำรวจยื่นต่อเจ้าพนักงานประเมินเป็นเกณฑ์คำนวณ

1) การแต่งตั้งเจ้าพนักงานประเมิน

1.1) ในเขตเทศบาล นายกเทศมนตรีจะพิจารณาแต่งตั้งจากพนักงานตำแหน่งใดก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

1.2) นอกเขตเทศบาล นายอำเภอควรพิจารณาแต่งตั้งจากปลัดอำเภอ การแต่งตั้งไม่ต้องระบุชื่อ โดยระบุตำแหน่งปลัดอำเภอไว้กว้างๆ เพื่อสะดวกในการช่วยกันปฏิบัติงาน ส่วนจะให้ปลัดอำเภอผู้ใดที่มีความเหมาะสมเป็นหัวหน้าดูแลรับผิดชอบงานนี้ก็มอบกันอีกส่วนหนึ่ง

2) การปฏิบัติงานของพนักงานประเมิน เจ้าพนักงานประเมินที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1) เมื่ออำเภอและเทศบาลได้ดำเนินการแต่งตั้งเจ้าพนักงานประเมินแล้ว ขอให้ประชุม แนะนำชี้แจงอำนาจหน้าที่ให้แจ่มแจ้งเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

2.2) เมื่อเจ้าพนักงานประเมินได้รับแบบแสดงรายการที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.บ.ท.5) จากเจ้าของที่ดินหรือเจ้าพนักงานสำรวจแล้ว (สำหรับกรณีเจ้าพนักงานสำรวจจะต้องทำหนังสือนำส่งตามแบบ ภ.บ.ท.16 ก่อนส่งแบบให้พนักงานประเมิน) ให้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง

2.3) ดำเนินการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ การคิดเนื้อที่ดินเพื่อประเมินภาษี กรณีที่มีการลดหย่อนยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่ (รายละเอียดจะกล่าวต่อไป) จะต้องหักที่ดินที่ไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่หรือที่ได้รับการลดหย่อนออกก่อน เหลือเนื้อที่เท่าใดจึงให้นำมาคำนวณภาษี ในการคำนวณภาษีก็ต้องพิจารณาว่าที่ดินใช้ทำประโยชน์อะไร อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องผ่อนผันอัตราภาษีหรือเพิ่มอัตราภาษีตามบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่ท้าย พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 (ช่องหมายเหตุอย่างไรบ้าง) สำหรับการคำนวณภาษี การลดหย่อน และการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่จะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

2.4) ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่สำหรับปีแรกของการตีราคาปานกลางของที่ดิน หรือของปีที่มีการตีราคาปานกลางใหม่ พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 มาตรา 33 กำหนดให้เจ้าพนักงานประเมินแจ้งการประเมินภายในเดือนมีนาคมแรกหลังจากการตีราคาปานกลางของที่ดิน แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานประเมินควรดำเนินการคำนวณค่าภาษี

และแจ้งการประเมินระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคมของปีสุดท้ายแห่งรอบการตีราคาปานกลางของที่ดินตามวิธีการดังกล่าวต่อไปนี้

2.5) กรณีที่ดินอยู่ในเขตเทศบาลหรือนอกเขตเทศบาลที่ไม่มีกำหนดให้เจ้าพนักงานประเมินแจ้งการประเมินเป็นหนังสือ (ภ.บ.ท.9) ไปยังผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่

2.6) คัดลอกรายการในแบบ (ภ.บ.ท.5) ลงในแบบ ภ.บ.ท.6 (แบบทะเบียนที่ดิน) ให้แล้วเสร็จในเดือนธันวาคมของปีสุดท้ายแห่งรอบการตีราคาปานกลางของที่ดิน เพื่อสามารถใช้ดำเนินการจัดเก็บภาษีได้ทันในปีแรกของรอบการตีราคาปานกลางใหม่

3) การคำนวณ การลดหย่อน การยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่ การคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

3.1) ที่ดินซึ่งอยู่ในข่ายต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่แปลงที่จำกัดจำนวนภาษีนั้นอยู่ในหน่วยที่ดินใด มีราคาปานกลางที่ดินไร่ละเท่าใด ที่ดินดังกล่าวจะได้รับการลดหย่อน ยกเว้นหรือลดภาษีอย่างไรหรือไม่ โดยเจ้าพนักงานประเมินจะต้องหักจำนวนที่ดินที่ได้รับการลดหย่อน หรือยกเว้นภาษีออกเสียก่อนเหลือเนื้อที่เท่าใดให้คำนวณภาษีตามอัตราที่กำหนดในบัญชีอัตราภาษีบำรุงท้องที่

เนื้อที่ดินเพื่อคำนวณภาษี = เนื้อที่ดินที่ถือครอง - เนื้อที่เกณฑ์ลดหย่อน

3.2) ตรวจสอบดูว่าราคาปานกลางของที่ดินที่จะคำนวณภาษีนั้นมีราคาเท่าใด โดยตรวจสอบที่ตั้งของแปลงที่ดินว่าตั้งอยู่บริเวณใด ถนนใด และตั้งอยู่ในหน่วยราคาปานกลางที่ดินที่มีราคาปานกลางของที่ดินเท่าใด ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบในแบบประกาศราคาปานกลางของที่ดิน (ภ.บ.ท.1) ที่ได้ประกาศไว้ หลังจากได้ราคาปานกลางที่ดินของที่ดินที่จะคำนวณภาษีแล้ว เจ้าหน้าที่จะหาอัตราภาษีต่อไร่ของที่ดินแปลงนั้นโดยดูจากตารางอัตราภาษีท้ายพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ซึ่งมีอัตรากำหนดไว้จำนวน 34 ชั้น เป็นอัตราภาษีสำหรับที่ดินที่มีราคาปานกลางเกินไร่ละ 30,000 บาท โดยกำหนดวิธีการคำนวณอัตราภาษีดังกล่าวไว้ดังนี้

(1) สำหรับราคาปานกลางของที่ดิน 30,000 บาท แรกให้เสียภาษี 70 บาท

(2) สำหรับราคาปานกลางของที่ดินส่วนที่เกิน 30,000 บาท ให้เสียทุกๆ 10,000 บาท ต่อ 25 บาท เศษของ 10,000 บาท ถ้าถึง 5,000 บาท ให้ถือเป็น 10,000 บาท ถ้าไม่ถึง 5,000 บาท ให้ปัดทิ้ง

ตัวอย่างที่ 2 นายโชคชัย มีที่ดินแปลงหนึ่งเนื้อที่ 300 ตารางวา ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมือง
จะเชิงเตตรา ใช้ที่ดินนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง ที่ดินดังกล่าวมีราคาปานกลางที่ดิน ไร่ละ
500,000 บาท (เกณฑ์ลดหย่อนเนื้อที่ที่ดินสำหรับเทศบาลเมืองจะเชิงเตตรากำหนดไว้ 100 ตารางวา)

วิธีคำนวณอัตราภาษีบำรุงท้องที่จะดำเนินการตามลำดับดังนี้

$$(1) \text{ เนื้อที่ดินเพื่อคำนวณภาษี} = \text{เนื้อที่ดินถือครอง} - \text{เนื้อที่ดินเกณฑ์ลดหย่อน}$$

$$= 300 - 100$$

$$= 200 \text{ ตารางวา}$$

$$(2) \text{ จำนวนเนื้อที่ดินเพื่อคำนวณภาษีเป็นไร่} = \frac{\text{จำนวนไร่}}{4} + \frac{\text{จำนวนงาน}}{400} + \frac{\text{จำนวนวา}}{400}$$

$$= 0 + 0 + 200$$

$$\frac{4}{400}$$

$$= 0.5 \text{ ไร่}$$

(3) ตรวจสอบบัญชีท้าย พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 แล้วพบว่าที่ดินของนายโชค
ชัย ซึ่งมีราคาปานกลางที่ดินไร่ละ 500,000 บาท อยู่ในชั้นที่ 34 ของบัญชีดังกล่าว (ชั้นที่ 34
ราคาปานกลางของที่ดินเกินกว่าไร่ละ 30,000 บาท) จะต้องคำนวณอัตราภาษีต่อไร่ โดยใช้
เกณฑ์

$$\text{อัตราภาษีต่อไร่} = \frac{\text{ราคาปานกลางของที่ดิน}}{10,000} * 25 - 4$$

$$10,000$$

$$= \frac{500,000}{10,000} * 25 - 4$$

$$10,000$$

$$= 1,245 \text{ บาท}$$

$$(4) \text{ ภาษีที่จะต้องเสีย} = \text{เนื้อที่ดินเพื่อคำนวณภาษี (ไร่)} * \text{อัตราภาษีต่อไร่}$$

$$= 0.5 * 1,245$$

$$= 622.50 \text{ บาท}$$

นายโชคชัย จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินดังกล่าวให้เทศบาลเมือง
จะเชิงเตตรา เป็นจำนวนเงิน 622.50 บาท

ในการคำนวณภาษีบำรุงท้องที่ตามที่กล่าวมาเจ้าพนักงานประเมินจะต้องพิจารณา
รายละเอียดในการคำนวณต่อไปนี้ด้วย กล่าวคือ

(1) ที่ดินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ เศษของไร่ให้คิดในอัตราลดลงตามส่วน แต่เศษของหนึ่งตารางวาจะให้ปัดทิ้ง

(2) เมื่อคำนวณภาษีแล้ว เศษของ 10 สตางค์ ให้ปัดทิ้ง

3.4 การลดหย่อน ยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่

3.4.1 การลดหย่อนเนื้อที่ดิน

พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 กำหนดให้มีการลดหย่อนที่ดินบางส่วนออกจากจำนวนที่ดินที่ต้องเสียภาษีได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ที่ดินนอกเขตเทศบาล ให้ลดหย่อนได้ไม่เกิน 5 ไร่ แต่จะน้อยกว่า 3 ไร่ไม่ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติจังหวัด

2) ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลหรือในเขตสุขาภิบาล ให้ลดหย่อนได้ไม่เกิน 1 ไร่ แต่จะน้อยกว่า 200 ตารางวาไม่ได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในเทศบัญญัติหรือข้อบังคับ

3) ที่ดินในเขตเมืองพัทยา และเขตเทศบาลอื่นนอกจากเขตเทศบาลตำบล ให้ลดหย่อนได้ไม่เกิน 100 ตารางวา แต่จะน้อยกว่า 50 ตารางวาไม่ได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติ

4) ที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร ให้แบ่งท้องที่ออกเป็น 3 ลักษณะ และให้ลดหย่อนได้ดังต่อไปนี้

- ท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นมาก ให้ลดหย่อนได้ไม่เกินหนึ่งร้อย ตารางวา แต่จะน้อยกว่าห้าสิบตารางวาไม่ได้

- ท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นปานกลาง ให้ลดหย่อนได้ไม่เกินหนึ่งไร่ แต่จะน้อยกว่าหนึ่งร้อยตารางวาไม่ได้

- ในท้องที่ชนบท ให้ลดหย่อนได้ไม่เกินห้าไร่ แต่จะน้อยกว่าสามไร่ไม่ได้

ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร แลในเขตกรุงเทพมหานคร ท้องที่ใดเป็นท้องที่ที่มีชุมชนหนาแน่นมาก ชุมชนหนาแน่นปานกลางและท้องที่ชนบทให้ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 22)

สำหรับที่ดินที่จะลดหย่อนเนื้อที่ดินได้นั้นต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) บุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าของที่ดิน ต้องใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของตนเอง หรือใช้ประกอบกิจการของตนเองและต้องมีที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินแปลงเดียวกันหรือหลายแปลง

2) ถ้าเป็นที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้าง และใช้สิ่งปลูกสร้างนั้นเป็นสถานการค้า หรือให้เช่าไม่ได้รับการลดหย่อนสำหรับส่วนของที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นสถานการค้า หรือให้เช่านั้น

3) ในกรณีบุคคลธรรมดาหลายคนเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกัน ให้ได้รับการลดหย่อนร่วมกันตามหลักเกณฑ์ข้างต้น

4) การลดหย่อนตามหลักเกณฑ์ข้างต้น ให้ได้รับการลดหย่อนสำหรับที่ดินที่อยู่ในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งแต่จังหวัดเดียว ถ้าใช้สิทธิหักลดหย่อนในจังหวัดหนึ่งแล้ว ก็ใช้สิทธิลดหย่อนในจังหวัดอื่นอีกไม่ได้

3.4.2 การยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่

พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 กำหนดให้ยกเว้นหรือลดภาษีสำหรับที่ดินบางประเภทซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก ถ้าในปีที่ล่วงมาแล้วการเพาะปลูกในบริเวณนั้นเสียหายมากผิดปกติ หรือเพาะปลูกไม่ได้ (ม.32)

2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือการที่เพาะปลูกไม่ได้มีสาเหตุจากภัยพิบัติอันเป็นวิสัยที่จะป้องกันได้ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง แผ่นดินไหว เป็นต้น (ม.23)

3) ความเสียหายหรือการที่เพาะปลูกไม่ได้ จะต้องเกิดขึ้น โดยทั่วไป ไม่ใช่เป็นการเฉพาะราย

4) หากที่ดินที่อยู่ในข่ายได้รับการยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่ที่สามารถเพาะปลูกพืชผลอย่างอื่นหรืออย่างเดียวกัน ได้อีกในรอบปีเดียวกัน และสามารถจัดเก็บผลประโยชน์ได้ ก็ให้ได้รับการยกเว้นหรือลดภาษีเช่นเดียวกัน (ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527)

อนึ่ง ในการขอยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่นั้น ผู้ที่จะขอให้ทางราชการดำเนินการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ สำหรับที่ดินที่เกิดความเสียหายหรือเพาะปลูกไม่ได้ อันอยู่ในช่วงที่ได้รับการยกเว้นตามที่กล่าวมา ได้แก่ เจ้าของที่ดินผู้มีหน้าที่ชำระภาษีบำรุงท้องที่ หรือแม้ว่าไม่มีเจ้าของที่ดินร้องขอก็เป็นหน้าที่ของนายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรีที่จะต้องดำเนินการขอยกเว้นหรือลดภาษีให้แล้วแต่กรณี สำหรับผู้มีอำนาจในการพิจารณาในเรื่องนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดจะออกไปตรวจสอบผลการเสียหายด้วยตนเอง หรือจะมอบหมายให้ข้าราชการผู้ใดออกไปตรวจสอบแทนก็ได้

สำหรับขั้นตอนในการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ในทางปฏิบัติให้ดำเนินการ ดังนี้

1) เมื่อปรากฏว่าที่ดินบริเวณใดอยู่ในข่ายที่จะได้รับการยกเว้น หรือลดภาษีบำรุงท้องที่ตามกรณีนี้แล้ว ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอสำหรับที่ดินที่อยู่นอกเขตเทศบาล หรือนายกเทศมนตรี สำหรับที่ดินในเขตเทศบาล ดำเนินการสำรวจและทำบัญชีรายชื่อเจ้าของ หรือผู้ครอบครองที่ดิน เพื่อขอรับการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ตามแบบบัญชีรายงานการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ ประจำปี พ.ศ.....จังหวัด..... โดยแยกทำบัญชีเป็นรายหมู่บ้าน ๆ ละ 2 ชุด เสนอไปจังหวัดโดยเร็ว

2) เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาขยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ตามหลักเกณฑ์ให้แก่บุคคลเพียงใดแล้ว ให้กรอรายการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ในบัญชีของอำเภอหรือเทศบาลแล้วแต่กรณี พร้อมลงชื่อไว้เป็นหลักฐานและส่งบัญชีนี้คืนอำเภอหรือเทศบาล 1 ชุด เก็บเข้าเรื่องไว้ที่จังหวัด 1 ชุด

3) เมื่อนายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีได้รับบัญชีรายชื่อ ผู้ได้รับอนุมัติให้ยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่จากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

3.1) ในการยกเว้นภาษี ให้งดการเก็บภาษีบำรุงท้องที่โดยไม่ต้องเขียนใบเสร็จในปีภาษีนั้น เช่น การเพาะปลูกเสียหายหรือทำการเพาะปลูกไม่ได้ในปี พ.ศ.2534 ก็ให้งดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ประจำปี 2535 ดังนี้เป็นต้น และให้ลงในทะเบียนที่ดิน (ภ.บ.ท.6) ด้วยตัวแดงว่า “ยกเว้นภาษีประจำปี พ.ศ..... ตามคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด ลงวันที่..... เดือน.....พ.ศ.....”

3.2) ในการลดภาษี ให้เขียนใบเสร็จรับเงินภาษีบำรุงท้องที่ตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งลดภาษีแล้วและให้ลงในทะเบียนที่ดิน (ภ.บ.ท.6) ด้วยตัวแดงว่า “ลดภาษี ประจำปี พ.ศ.....เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์ คงเก็บภาษี.....บาท.....สตางค์”

สำหรับหลักเกณฑ์ในการยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ มีดังนี้คือ ถ้ารายได้

1) เสียหายเกินกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนเนื้อที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกให้ยกเว้นภาษีได้ทั้งหมด

2) เสียหายเกินกว่า 1 ใน 3 แต่ไม่เกิน 2 ใน 3 ของจำนวนเนื้อที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกให้ลดภาษีได้ตามส่วนที่เสียหาย

การยกเว้นหรือลดภาษีบำรุงท้องที่ในกรณีนี้เป็นเรื่องเฉพาะปีหนึ่ง ๆ เท่านั้น ส่วนในปีต่อไปก็ให้จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ตามปกติ เว้นแต่จะเกิดความเสียหายหรือเพาะปลูกไม่ได้ขึ้นอีก

3.5 อำนาจของเจ้าพนักงานประเมิน

ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจดังต่อไปนี้

3.5.1 เข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องแก่การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ของผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการเพื่อสอบถามบุคคลใด ๆ หรือตรวจสอบ ตรวจสอบบัญชี หรือเอกสาร หรือยึด อาศัยบัญชี หรือเอกสาร เพื่อทราบว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ได้อปฏิบัติตามถูกต้องตาม พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 หรือ ไม่ (มาตรา 47 (1))

3.5.2 มีหนังสือเรียกผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่หรือบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งบัญชีเอกสารมาตรวจสอบ (มาตรา 47 (2))

3.5.3 เมื่อปรากฏว่าเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่มิได้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (ภ.บ.ท.5) ให้เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจแจ้งการประเมินย้อนหลังได้ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่เจ้าพนักงานประเมินได้ทราบว่าเจ้าของที่ดินยังมิได้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน (มาตรา 47)

3.5.4 กรณีเจ้าของที่ดินอุทธรณ์การประเมินภาษีบำรุงท้องที่ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าพนักงานประเมิน และเจ้าพนักงานประเมินเสนอุทธรณ์นั้นตามลำดับจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด

3.6 การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

3.6.1 การแจ้งการประเมินภาษีบำรุงท้องที่

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการประเมินและคำนวณค่าภาษีบำรุงท้องที่เรียบร้อยแล้ว จะแจ้งการประเมินให้เจ้าของโรงเรือนหรือเรียกว่า “ผู้รับประเมิน” ทราบ โดยปกติการประเมินนั้นจะประเมินสำหรับปีแรกของการตีราคาปานกลางของที่ดินแล้วให้ใช้เป็นการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ สำหรับในปีต่อไปจนครบรอบระยะเวลาสี่ปีและจะต้องแจ้งการประเมินให้ผู้รับประเมินทราบในเดือนมีนาคมของปีแรกหลังจากการตีราคาปานกลางที่ดิน (มาตรา 33) โดยมีวิธีการดังนี้

1) ในเขตเทศบาลหรือนอกเขตเทศบาลที่ไม่มีกำนันให้แจ้งการประเมินเป็นหนังสือตามแบบ ภ.บ.ท.9 ไปยังผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ (มาตรา 33 (1)) โดยให้ส่งแบบ ภ.บ.ท.9 ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 12 พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508

2) สำหรับนอกเขตเทศบาลที่มีกำนัน (รวมเขตสุขาภิบาลด้วย) ให้ปิดประกาศประเมินตามแบบ ภ.บ.ท.10 ไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 33 (2))

การแจ้งการประเมินภาษีบำรุงท้องที่นี้จำเป็นต้องให้เจ้าพนักงานประเมินพยายามดำเนินการให้เป็นไปตามกำหนดเวลาที่กล่าวนี้โดยเคร่งครัด เพราะกฎหมายได้ระบุให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ที่ต้องชำระภาษีในเดือนเมษายน ถ้าพ้นกำหนดนี้แล้วจะต้องเสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ 24 ต่อปี ของเงินภาษีบำรุงท้องที่ที่ต้องชำระอีกด้วยแต่อย่างไรก็ดีในกรณีไม่อาจคำนวณภาษีบำรุงท้องที่และแจ้งการประเมินภายในเดือนมีนาคมก็แจ้งการประเมินภายหลังกำหนดเวลาดังกล่าวได้

สำหรับประกาศแจ้งการประเมินตามแบบ ภ.บ.ท.10 ซึ่งปิดประกาศไว้ที่ว่า การอำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน นั้น ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัด อาจไม่ทราบประกาศแจ้งการประเมินดังกล่าว และไม่ได้มาเสียภาษีบำรุงท้องที่ตามกำหนด ทำให้ภาษีต้องค้างชำระถ้าอำเภอจะได้จัดการมีหนังสือแจ้งให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ที่อยู่ต่างอำเภอและต่างจังหวัดทราบกำหนดการชำระภาษีแล้วก็ยอมทำให้ภาษีค้างชำระน้อยลงแต่ก็เป็นการเพิ่มภาระแก่อำเภอมาก ทั้งนี้ก็ให้อยู่ในดุลยพินิจของอำเภอที่จะพิจารณาดำเนินการตามสมควรแก่กรณี

อนึ่ง ถ้าภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินของเจ้าของเดียวกันในตำบลเดียวกันมีจำนวนไม่ถึงหนึ่งบาท กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินแปลงนั้น กรณีเช่นนี้ก็ไม่ต้องแจ้งการประเมินให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ทราบ

3.6.2 การรับชำระภาษีบำรุงท้องที่

การชำระภาษีบำรุงท้องที่ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีต้องนำเงินมาชำระต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ว่าการเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานเทศบาล หรือที่ว่าการอำเภอ หรือสถานที่อื่นที่นายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีกำหนด ภายในเดือนเมษายนของทุกปี แต่ถ้าหากได้รับการแจ้งการประเมินหลังเดือนมีนาคม ก็ให้ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีนำเงินมาชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน (มาตรา 35) สำหรับการขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่ตามมาตรา 36 มีข้อนำพิจารณา คือ

1) การขยายกำหนดเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้น หมายถึงว่า ได้มีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ตามกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่ไม่อาจเก็บได้ทันภายในกำหนด จึงขยายเวลาจัดเก็บออกไปอีก เช่น ตามกฎหมายกำหนดวันจัดเก็บตั้งแต่วันที่ 1-30 เมษายน 2535 แต่ภายในเวลาดังกล่าวจัดเก็บไม่ทัน จึงขยายเวลาออกไปอีก 30 วัน ตั้งแต่วันที่ 1-30 พฤษภาคม 2535

2) การเลื่อนกำหนดเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้น หมายถึงว่า ไม่อาจจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ได้อันภายในเดือนเมษายนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงได้เลื่อนกำหนดเวลาจัดเก็บ ไปในเดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายน

ในการขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่ตามความจำเป็นแก่กรณี (มาตรา 36) หนึ่งในทางปฏิบัติการชำระภาษีบำรุงท้องที่เจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบหลักฐาน คือแบบ ภ.บ.ท.9 ว่า ผู้มีหน้าที่ชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้นได้รับการประเมินภาษีสำหรับที่ดินที่จะชำระภาษีเท่าใด และถ้าเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินมิได้มาดำเนินการด้วยตนเองโดยแต่งตั้งตัวแทนมาชำระภาษีบำรุงท้องที่แทน ตัวแทนดังกล่าวจะต้องได้รับมอบหมายอำนาจจากเจ้าของกรรมสิทธิ์มาด้วยเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บได้รับชำระเงินภาษีบำรุงท้องที่ตามที่พนักงานประเมินได้ประเมินไว้ จากเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือตัวแทนเรียบร้อยแล้ว ก็จะเขียนใบเสร็จรับเงินภาษีบำรุงท้องที่ตามแบบ ภ.บ.ท.11 โดยแบบ ภ.บ.ท.11 สำหรับผู้ชำระภาษีบำรุงท้องที่แต่ละรายจะมี 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มอบให้แก่ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่รับไป ฉบับที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ลงบัญชี ฉบับที่ 3 เป็นฉบับต้นฉบับใบเสร็จรับเงินตามแบบ ภ.บ.ท.11 นี้จะเขียนในวันที่เจ้าของที่ดินนำเงินภาษีมาชำระภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินของเจ้าของเดียวกันในตำบลเดียวกันถ้ามีจำนวนไม่ถึงหนึ่งบาทเป็นอันไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินแปลงนั้น (มาตรา 37) และเมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดถ้าภาษีบำรุงท้องที่จำนวนใดที่เจ้าพนักงานประเมินได้แจ้งหรือประกาศการประเมินแล้ว และยังมีได้มีการชำระให้ถือเป็นภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระ (มาตรา 38) ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ดังกล่าวต่อไป

3.6.3 การขอรับภาษีบำรุงท้องที่คืน

ตามมาตรา 44 พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 กำหนดให้ผู้ซึ่งเสียภาษีบำรุงท้องที่โดยไม่มีหน้าที่ต้องเสีย หรือกรณีซึ่งเสียภาษีเกินกว่าที่ควรต้องเสียผู้นั้นมีสิทธิได้รับเงินคืน

1) การขอรับภาษีบำรุงท้องที่คืน

ให้ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ยื่นคำร้อง (ตามแบบคำร้องทั่วไป) พร้อมส่งเอกสารหลักฐานหรือคำชี้แจงประกอบคำร้องดังนี้ คือ

1.1) ผู้อยู่ในเขตเทศบาลยื่นต่อนายกเทศมนตรี

1.2) ผู้อยู่นอกเขตเทศบาลยื่นต่อนายอำเภอท้องที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่

2) ระยะเวลาในการขอรับเงินภาษีบำรุงท้องที่คืน

ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่จะขอรับเงินภาษีบำรุงท้องที่คืนได้ภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ แล้วแต่กรณี

3) ผู้มีอำนาจอนุมัติสั่งคืนภาษี

เมื่อผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ได้ส่งคำร้องพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานหรือ คำชี้แจงประกอบคำร้องแล้วให้เป็นหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้เป็นผู้สั่งคืนภาษี คือ

3.1) นายกเทศมนตรี สำหรับผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่อยู่ในเขตเทศบาล

3.2) นายอำเภอ สำหรับผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่อยู่นอกเขตเทศบาล

3.6.4 การเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ที่ค้างชำระ

เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่แล้ว ถ้าปรากฏมีผู้มีหน้าที่เสีย ภาษีบำรุงท้องที่รายใดยังมีได้ชำระภาษีบำรุงท้องที่ให้เสร็จสิ้น ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ใน การติดตามเร่งรัดภาษีค้างชำระดังกล่าว โดยดำเนินการดังนี้

1) ภายหลังจากพ้นกำหนดระยะเวลาชำระภาษีบำรุงท้องที่แล้วให้ เจ้าพนักงานประเมินตรวจสอบผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่ จากทะเบียนที่ดิน (ภ.บ.ท.6) และ ออกหนังสือเตือน (ภ.บ.ท.14) แจ้งไปยังบุคคลดังกล่าวให้มาชำระภาษีให้เสร็จสิ้นไป สำหรับ นอกเขตเทศบาลให้เจ้าพนักงานประเมินคัดรายชื่อผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่แยกเป็นราย หมู่บ้านนำเสนอนายอำเภอเพื่อมอบให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละท้องที่นำไปเร่งรัด ตักเตือนให้ผู้ ค้างชำระภาษีนำเงินไปชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาอันสมควร และให้เจ้าพนักงาน ประเมินออกหนังสือเตือน (ภ.บ.ท.14) ไปยังผู้ค้างชำระโดยตรง ในทางปฏิบัติการออกหนังสือ เตือน (ภ.บ.ท.14) ควรดำเนินการครั้งที่ 1 ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ เป็นภาษีค้างชำระและ ดำเนินการครั้งที่ 2 ภายใน 1 เดือน นับแต่ได้ดำเนินการครั้งที่ 1 เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง ในการออกหนังสือเตือน (ภ.บ.ท.14) นั้น พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 มาตรา 12 ได้กำหนดวิธีการส่งหนังสือเตือนดังกล่าวโดยให้ถือปฏิบัติดังนี้ คือ

1.1 ให้ส่งในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือ ในเวลาทำการ

1.2 ให้ส่ง ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำการของผู้รับ หรือให้ส่งโดยทาง ไปรษณีย์ลงทะเบียน

ในกรณีไม่พบผู้รับแบบ ณ ภูมิลำเนา หรือสถานที่ทำการของผู้รับให้ส่งแก่ ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งอยู่ ณ ภูมิลำเนา หรืออยู่ในบ้านหรือสถานที่ทำการของผู้นั้น

ในกรณีซึ่งไม่อาจส่งแบบได้ตามวิธีการที่กล่าวมาแล้วได้ให้ปิดหนังสือนั้นไว้ ที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำการของผู้นั้น หรือลงประกาศแจ้งความใน

หนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยสองฉบับ หรือโฆษณาด้วยวิธีอื่น กรณีนี้จะถือว่าบุคคลผู้รับแบบหนังสือเดือน (ภ.บ.ท.14) ได้รับหนังสือเดือนเรียบร้อยแล้ว ภายหลังจากได้ปิดหนังสือเดือนหรือประกาศเรียบร้อยแล้วไม่น้อยกว่า 7 วัน

2) หากเจ้าของที่ดินผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อ 4.1 นายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรี หรือปลัดเมืองพิทยา สามารถใช้อำนาจตามความใน พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 มาตรา 40(1) และ (2) ต่อไป กล่าวคือ

2.1) มีหนังสือ (ภ.บ.ท.14) เรียกเจ้าของที่ดินหรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งบัญชี เอกสารมาตรวจสอบ โดยให้ดำเนินการ ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ออกหนังสือเดือน ครั้งที่ 2 ตามข้อ 4.1 เรียบร้อยแล้ว

2.2) สั่งเจ้าของที่ดินหรือบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องปฏิบัติการเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระ

3) หากดำเนินการตามข้อ 4.2 ไม่ได้ผล นายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรี หรือปลัดเมืองพิทยา มีอำนาจตามมาตรา 40 วรรค 2 ที่จะ

3.1) เข้าไปในที่ดิน หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องแก่การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระของผู้มีหน้าที่เสียภาษี ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการเพื่อสอบถามบุคคลใด ๆ หรือตรวจสอบ ตรวจสอบ บัญชี หรือเอกสาร

3.2) ยึด आयัด บัญชี หรือเอกสาร

4) หากดำเนินการตามข้อ 4.1 – 4.3 แล้ว ผู้ที่ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่ยังไม่ชำระภาษีค้างชำระ ก็จำเป็นต้องดำเนินการยึด आयัด และขยายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระเพื่อนำเงินมาชำระภาษีมาตรการสุดท้ายในการเรียกเก็บภาษีบำรุงท้องที่โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 41 แห่ง พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ต่อไป

5) สำหรับกรณีที่กรรมสิทธิ์ หรือการครอบครองของเจ้าของที่ดินได้โอนตกไปยังบุคคลอื่นให้ผู้รับโอนมีหน้าที่ร่วมกับเจ้าของที่ดินเดิมเสียภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระ โดยมีหลักเกณฑ์ตาม พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 มาตรา 39 วรรค 1 ดังที่กล่าวมาแล้วให้ดำเนินการดังนี้

5.1) ภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระไม่เกิน 5 ปี กำหนดให้เจ้าของที่ดินคนใหม่ (ผู้รับโอน) กับเจ้าของที่ดินคนเดิม (ผู้โอน) มีหน้าที่ร่วมกันรับผิดชอบในการเสียภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระ โดยนายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีชอบที่จะดำเนินการในภาษีค้างชำระระหว่างบุคคลทั้งสองได้ดังนี้

5.1.1 เรียกให้ทั้งผู้รับโอนและผู้โอนชำระภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระทั้งหมด หรือ

5.1.2 เรียกให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือผู้รับโอนหรือผู้โอนชำระภาษีบำรุงท้องที่โดยสิ้นเชิง หรือแต่บางส่วนก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามตราใบที่ภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระภายใน 5 ปี ยังไม่ได้ชำระให้เสร็จสิ้นทั้งสองฝ่ายก็จะต้องรับผิดชอบร่วมกันอยู่ตลอดไป (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391)

5.1.3 ดำเนินการตามกำหนดในมาตรา 40 พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ตามที่กล่าวมาแล้วใน 4.2 และ 4.3

5.1.4 ดำเนินการยึดอายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้โอนหรือผู้รับโอน หรือทั้งของผู้โอนหรือผู้รับโอนเพื่อนำเงินมาชำระภาษีบำรุงท้องที่ที่ค้างชำระตามมาตรา 41 พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ตามที่กล่าวมาแล้วใน 4.4 สำหรับทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดได้นั้น ชอบที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินทุกชนิดที่ไม่มีกฎหมายห้ามยึดหรืออายัดไว้

5.2) ภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระเกิน 5 ปี เจ้าของที่ดินเดิม (ผู้โอน) ต้องรับผิดชอบแต่ฝ่ายเดียวการปฏิบัติก็ยังคงดำเนินการตามมาตรา 40 และ 41 ใน พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ส่วนการยึด หรืออายัดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดนำเงินมาชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้นชอบที่จะยึดหรืออายัดเฉพาะทรัพย์สินอย่างอื่นของเจ้าของที่ดินเดิมเท่านั้น จะไปยึดหรืออายัดที่ดินแปลงที่โอนไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้นได้โอนไปแล้วและอาจถูกเจ้าของที่ดินใหม่ (ผู้รับโอน) ร้องคัดค้านขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้

การยึด อายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่ตามมาตรา 41 พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ได้กำหนดให้ นายอำเภอหรือนายกเทศมนตรี มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือ ยึด อายัด หรือขายทอดตลาดได้ แต่คำสั่งดังกล่าวนั้นจะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงจะสามารถดำเนินการได้ โดยในการนี้ให้นำวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ โดยอนุโลมได้สำหรับการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์จะกระทำไม่ได้ ถ้าอยู่ในระยะที่ พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508 ให้อุทธรณ์ได้ตามมาตรา 49 หรือมาตรา 52 รวมตลอดถึงเวลาที่ทางการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด ส่วนคำสั่งยึดนั้นนายอำเภอหรือนายกเทศมนตรี จะดำเนินการให้โดยมีเงื่อนไขเวลาว่าสามารถดำเนินการได้ภายหลังส่งคำเตือนให้เจ้าของที่ดินมาชำระภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระทราบแล้ว ไม่น้อยกว่า 7 วัน (นับแต่วันที่ได้รับหนังสือโดยวิธีการตามมาตรา 12 พ.ร.บ.ภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ.2508)

มีข้อนำพิจารณาสำหรับกรณีที่ผู้ค้างชำระภาษีไม่มีทรัพย์สินอยู่ในเขตท้องที่ค้างชำระภาษีเลย แต่มีภูมิลำเนาและทรัพย์สินอยู่ต่างอำเภอแต่ต่างจังหวัด ในทางปฏิบัติการยึดอายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อนำเงินมาชำระภาษีบำรุงท้องที่ที่จะต้องดำเนินการโดยนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 302 วรรคท้าย มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรีที่มีผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่เป็นผู้ออกคำสั่ง ยึด อายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระ แล้วเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อส่งคำสั่งพร้อมทั้งสำเนาเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ไปยังนายอำเภอในจังหวัดเดียวกันหรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่มีทรัพย์สินตั้งอยู่ เพื่อสั่งนายอำเภอทำการยึด อายัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่แทนได้

เมื่อได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้แล้ว ถ้าผู้ค้างชำระภาษีได้มีการชำระเงินค่าภาษีบำรุงท้องที่ค้างชำระ และค่าใช้จ่ายในการยึดหรืออายัด โดยครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว การขายทอดตลาด ก็ให้นายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีส่งถอนคำสั่งยึดหรืออายัดนั้นได้ (มาตรา 43)

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้น ให้หักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการยึด อายัด หรือขายทอดตลาดเหลือเท่าใดให้ชำระเป็นค่าภาษีบำรุงท้องที่ถ้ายังมีเงินเหลืออยู่อีกให้คืนแก่เจ้าของที่ดิน (มาตรา 42)

ในทางปฏิบัติการออกคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินให้ดำเนินการตามแบบ ภ.บ.ท.23 และให้จัดทำประกาศตามแบบ ภ.บ.ท.24 เพื่อแจ้งให้ผู้ร้องขอจัดทรัพย์สินยื่นคำร้องขอจัดทรัพย์สินต่อนายอำเภอหรือนายกเทศมนตรี สำหรับการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่นั้นให้ดำเนินการ โดยประกาศตามแบบ ภ.บ.ท.25 และเมื่อมีการซื้อทรัพย์สินในการขายทอดตลาดให้เจ้าหน้าที่จัดทำสัญญาซื้อขายตามแบบ ภ.บ.ท.27 และ จัดทำทะเบียนการยึด อายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ค้างชำระภาษีบำรุงท้องที่ ตามแบบ ภ.บ.ท.28

3.7 การอุทธรณ์ภาษีบำรุงท้องที่

เมื่อเจ้าของที่ดินผู้ใดได้รับแจ้งการประเมินภาษีบำรุงท้องที่แล้วเห็นว่าการประเมินดังกล่าวไม่ถูกต้องก็มีสิทธิอุทธรณ์ได้โดยดำเนินการ

3.7.1 ยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าพนักงานประเมินตามแบบ ภ.ท.บ.12 ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ ได้รับแจ้งการประเมิน เมื่อเจ้าพนักงานประเมิน ได้รับอุทธรณ์แล้วให้เสนออุทธรณ์นั้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (ม.49) อนึ่งการอุทธรณ์ดังกล่าวไม่เป็นการทุเลาการเสียภาษีบำรุงท้องที่กล่าวคือ ผู้อุทธรณ์ก็ยังคงต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ตามที่เจ้าพนักงานประเมินได้ประเมินไว้ก่อน ถ้าผลการอุทธรณ์ปรากฏเป็นประการใดจึงสามารถขอดำเนินการให้เป็นไปตาม

คำวินิจฉัยได้เช่นขอรับเงินคืน เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้รื้อคำวินิจฉัยอุทธรณ์หรือคำพิพากษาของศาล

3.7.2 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้อุทธรณ์แล้ว มีอำนาจที่ออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกผู้อุทธรณ์หรือบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา (มาตรา 50) ถ้าผู้อุทธรณ์คนใดได้รับหนังสือเรียกมาให้ถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น แต่ไม่ยอมปฏิบัติตามหรือไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร กรณีนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดจะยกคำร้องขออุทธรณ์นั้น

3.7.3 เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งวินิจฉัยอุทธรณ์ไปยังผู้อุทธรณ์และพนักงานประเมินตามแบบ ภ.บ.ท.13 (มาตรา 51)

3.7.4 ผู้อุทธรณ์มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ เว้นแต่ผู้อุทธรณ์ไม่ยอมปฏิบัติหรือไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรตามหนังสือเรียกมาให้ถ้อยคำของผู้ว่าราชการจังหวัด กรณีนี้ผู้อุทธรณ์ไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดต่อศาล (มาตรา 52)

3.8 บทกำหนดโทษเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงภาษีบำรุงท้องที่

3.8.1 โทษทางแพ่ง คือเจ้าของที่ดินต้องรับผิดชอบเงินเพิ่มนอกจากจำนวนเงินภาษีที่ต้องเสียตามปกติในกรณีดังต่อไปนี้

1) ไม่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินภายในเวลาที่กำหนดให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 10 ของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ เว้นแต่กรณีที่เจ้าของที่ดินได้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินก่อนที่พนักงานประเมินจะได้แจ้งให้ทราบถึงการละเว่นั้น ให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 5 ของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ (มาตรา 45 (1))

2) ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินไม่ถูกต้อง ทำให้จำนวนเงินที่จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ลดน้อยลงให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 10 ของภาษีบำรุงท้องที่ที่ประเมินเพิ่มเติมเว้นแต่กรณีที่เจ้าของที่ดินได้มาขอแก้ไขแบบแสดงรายการที่ดินให้ถูกต้อง ก่อนที่เข้าพนักงานประเมินแจ้งการประเมิน (มาตรา 45 (2))

3) ชี้อัดแจ้งจำนวนเนื้อที่ดินไม่ถูกต้องต่อเจ้าพนักงานสำรวจ ทำให้จำนวนเงินที่จะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ลดน้อยลง ให้เสียเงินเพิ่มอีก 1 เท่าของภาษีบำรุงท้องที่ที่ประเมินเพิ่มเติม (มาตรา 45 (3))

4) ไม่ชำระภาษีบำรุงท้องที่ภายในเวลาที่กำหนด ให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ 24 ต่อปีของจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ เศษของเดือนให้นับเป็นหนึ่งเดือน ทั้งนี้ไม่ให้ชำระเงินเพิ่มเติมข้อ ก. ข้อ ข. หรือข้อ ค. ดังที่กล่าวมาแล้วมาคำนวณเพื่อเสียเงินเพิ่มตามข้อ ง. ด้วย

อนึ่ง เงินเพิ่มนั้นกฎหมายให้ถือว่าเป็นภาษีบำรุงท้องที่ด้วย (มาตรา 46)

3.8.2 โทษทางอาญา ในกรณีดังต่อไปนี้

1) ผู้ใดโดยรู้อยู่แล้ว หรือโดยจงใจแจ้งข้อความอันเป็นเท็จให้ผู้อยู่ชำระค่าที่ดินตามด้วยผู้อยู่ชำระค่าอันเป็นเท็จหรือนำพยานหลักฐานเป็นเท็จมาแสดงเพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 53)

2) ผู้ใดจงใจไม่มาหรือไม่ยอมชี้เขต หรือไม่ยอมแจ้งจำนวนเนื้อที่ดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 54)

3) ผู้ใดขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ในการสำรวจที่ดินเพื่อเร่งรัดภาษีบำรุงท้องที่ และในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 55)

4) ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งสั่งตามอำนาจหน้าที่ในการเร่งรัดภาษีบำรุงท้องที่ ในการประเมินภาษีบำรุงท้องที่ และในการพิจารณาอุทธรณ์การประเมินภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (บทลงโทษนี้ไม่ได้บังคับแก่ผู้อุทธรณ์การประเมินภาษีบำรุงท้องที่) (มาตรา 56)

ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้านายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีแล้วแต่กรณีเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบกำหนดค่าปรับได้ เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่นายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีกำหนดภายใน 30 วัน คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด (มาตรา 57 วรรค 1) การเปรียบเทียบปรับนี้ให้นายอำเภอหรือนายกเทศมนตรีดำเนินการบันทึกการเปรียบเทียบกำหนดค่าปรับตามแบบ ก.บ.ท.11 ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดดังกล่าวให้ดำเนินคดีต่อไป

เงินค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ให้ยกเป็นรายได้ของท้องถิ่นแล้วแต่ความผิดนั้นจะเกิดในท้องที่ใด (มาตรา 58) (กรมการปกครอง. 2540 : 50-71)

4. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ความหมายประสิทธิภาพ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายคำว่าประสิทธิภาพไว้ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 31) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นวิธีการ (Mean) จัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดความสิ้นเปลืองน้อยที่สุดโดยสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด กล่าวคือ เป็นการใช้เป้าหมาย (Goal) คือ ประสิทธิภาพหรือให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้สูงสุดอาจเรียกว่าทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้อง (Doing Things Right)

อุทัย หิรัญโค (2525 : 45 ; อ้างถึงใน อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์. 2544 : 123) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และประโยชน์แก่มวลมนุษย (human satisfaction and benefit produced) และยังคงพิจารณาถึงคุณค่าทางสังคมด้วย โดยการนำเวลาเข้ามาพิจารณาคด้วย

ธงชัย สันติวงษ์ (2526 : 26 ; อ้างถึงใน อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์. 2544 : 123) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง กิจกรรมทางด้านการบริหารบุคคลที่ได้เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่า พนักงานของตนสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

ปอยสเตอร์ (Poister. 1978 : 114 ; อ้างถึงใน ปุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2545 : 736) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรกประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี หมายถึง การสร้างผลผลิตหรือผลลัพธ์โดยใช้ความพยายามหรือค่าใช้จ่ายในอัตราต่ำสุด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิผลโดยจำกัดความพยายามด้านค่าใช้จ่าย ลักษณะที่สองประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทั้งหมดกับผลประโยชน์ทั้งหมดของโครงการ กล่าวโดยย่อก็คืออัตราส่วน ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์หรือสิ่งส่งออกโครงการกับความพยายามหรือสิ่งป้อนเข้าสู่โครงการ โดยมุ่งที่การเพิ่มผลลัพธ์ในระดับสูงสุดต่อหนึ่งหน่วยของการลงทุน หรือโดยมุ่งที่การลดการลงทุนต่ำสุดต่อหน่วยของผลลัพธ์คงเดิม ประสิทธิภาพถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์การวิจัยประเมินผลก็ด้วยความมุ่งหวังที่จะลดความสูญเปล่าทางการบริหาร และนำทรัพยากรที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพเกี่ยวกับการแสวงหาระดับวิธีที่ดีกว่าเพื่อดำเนินโครงการให้ได้ผลลัพธ์เช่นเดิม คำว่าดีกว่าในที่นี้ หมายถึงในแง่ของการประหยัดงบประมาณ เวลา บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

ประสิทธิภาพ คือ การประเมิน การเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้กับทรัพยากรที่ใช้ไป ในการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้ นอกจากงบประมาณแล้ว ยังหมายรวมถึง ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการจัดการ และเวลาที่ใช้ไปในการดำเนินงานประกอบด้วย ตัวชี้วัด 4 ประการ คือ

1. สัดส่วนผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทางการเงินของโครงการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการใช้จ่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมประโยชน์ ลดค่าใช้จ่ายและประหยัดต้นทุนการผลิต

2. ผลผลิตต่อกำลังคน เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการผลิตต่อบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่โครงการซึ่งนอกจากจะเป็นตัวชี้ถึงประสิทธิภาพการดำเนินการแล้ว ยังแสดงถึงสมรรถนะและศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในการดำเนินโครงการและจะเป็นแนวทางในการปรับขนาดกำลังคนที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมและการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในระยะยาวอีกด้วย

3. ผลผลิตต่อหน่วยเวลา เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการผลิตในช่วงเวลา

4. การประหยัดทรัพยากรการจัดการ เป็นตัวชี้วัดความสามารถของโครงการในการประหยัดทรัพยากรทางการบริหารจัดการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 57)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่น้อยที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำงานที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดแต่ได้ผลกำไรสูงสุด แต่ต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการรวมถึงผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วย ดังนั้น ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ หมายถึง การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยรวมทั้งสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้สูงสุดภายใต้การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ตลอดจนการสร้าง ความพึงพอใจแก่ผู้เสียภาษีให้มีความเต็มใจในการชำระภาษีบำรุงท้องที่ และความพึงพอใจขององค์กรในการปฏิบัติงานด้วย

การศึกษาความคิดเห็นของผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในครั้ง นี้ ได้พิจารณาจากหลักการหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพดังกล่าวข้างต้น กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

1. ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษี

การบริหารงานการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิภาพนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายด้านบุคคล วัสดุ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการจัดเก็บภาษีจะต้องคุ้มค่าและประหยัดมากที่สุด ตามหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีอากรที่ดีซึ่งสอดคล้องตามแนวคิด สุภรัตน์ วัฒนกุล กล่าวคือ หลักประสิทธิภาพในการบริหารระบบภาษีอากรที่ดีต้องเป็นระบบที่สามารถจัดเก็บรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือควรเป็นระบบที่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ (Collection Cost) น้อยที่สุด ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรนี้นอกจากจะเกิดขึ้นกับรัฐบาลในรูปของเงินเดือนค่าจ้างที่จ่าย

ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีแล้วยังมีค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกิดขึ้นกับผู้เสียภาษี เช่นค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาชำระภาษี (สุภรัตน์ ควณิกกุล. 2533:81)

ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีที่กล่าวถึงนี้นับได้ว่าเป็นความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะการจัดเก็บภาษีเป็นเพียงการโอนทรัพยากรจากภาพเอกชนมาสู่ภาครัฐโดยมิได้ก่อให้เกิดรายได้หรือผลผลิตของประเทศแต่อย่างใด โดยทั่วไปการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภทจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บที่แตกต่างกัน (สุภรัตน์ ควณิกกุล. 2533:70-83)

จากหลักที่ดีทางภาษีอากรตามที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการนำหลักที่ดีทางภาษีอากรไปพิจารณากำหนดจัดเก็บภาษีต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงนโยบายของรัฐบาลและคำนึงถึงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ ประกอบด้วยองค์ประกอบของระบบภาษีที่ดี คือ การมีการบริหารการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพปัญหาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีนั้นจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนและขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริตและประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาษีอากรเป็นสำคัญด้วย (สุภรัตน์ ควณิกกุล. 2533 : 81-82)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กล่าวถึง การลดค่าใช้จ่ายว่า สัดส่วนผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทางการเงินของโครงการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการใช้จ่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมประโยชน์ ลดค่าใช้จ่ายและประหยัดต้นทุนการผลิต กล่าวคือ การลดค่าใช้จ่ายและประหยัดต้นทุนก็จะทำให้หน่วยงานมีรายได้ไปใช้ในการพัฒนามากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องไปเพิ่มอัตราภาษี ซึ่งจะทำให้เป็นภาระผู้เสียภาษีมามากเกินไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546 : 57)

จากหลักการหรือแนวคิดด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปกำหนดเป็นข้อถามเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายตามเรื่องที่ต้องการศึกษา

2. ด้านสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

สถานที่หรือสภาพแวดล้อมในการให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียภาษีได้รับความสะดวกและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานให้เสร็จสิ้นได้อย่างรวดเร็ว ถ้าหากมีสถานที่ทำงานหรือ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีก็จะส่งผลให้องค์กรนั้นปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สำหรับในส่วน of ประชาชนผู้อยู่ในข่ายเสียภาษีก็มีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่ดีซึ่งส่งผลให้มีเต็มใจในการชำระภาษีมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายให้ส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรม 5 ส กล่าวคือ เทคนิคหรือวิธีการปรับปรุงสถานที่ทำงาน หรือสภาพการทำงานให้เกิดความ สะดวก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ความ

ปลอดภัย และคุณภาพของงานอันเป็นพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต โดยย่อมาจาก สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย นับเป็นกิจกรรมเพื่อทำให้สถานที่ทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น ย่อมนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ดังนั้น องค์กรที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง หน่วยงานที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด ในห้วงเวลาเท่าเดิมหรือใช้เวลาน้อยกว่า กล่าวคือ ประหยัดเงิน คน วัสดุ แต่สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าเดิม โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับสถานที่ในการให้บริการจัดเก็บภาษี ดังนี้

2.1 แนวคิดกิจกรรม 5 ส เป็นหลักการในการจัดสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษี ขององค์การบริหารส่วนตำบลในที่นี้จะนำมาใช้วัดกิจกรรม 3 ส แรกเท่านั้น คือ สถานที่และระบบงานดังนี้

2.1.1 สะสาง คือ การสำรวจและแยกให้ชัดเจนว่าสิ่งใดจำเป็นและสิ่งใดไม่จำเป็นในการใช้งาน

2.1.2 สะดวก คือ การจัดวางของที่จำเป็นในการทำงานให้เป็นระเบียบและง่ายหรือสะดวกในการนำไปใช้งาน

2.1.3 สะอาด คือ การดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ ให้สะอาดและพร้อมในการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2542:9)

2.2 แนวคิดหลักความสะดวกในการจัดเก็บภาษีของอาดัม สมิท

การเก็บภาษีทุกชนิดควรจะต้องเก็บตามวันเวลา สถานที่เสียภาษีสะดวกและต้องอำนวยความสะดวกในการเสียภาษีแก่ผู้เสียภาษีด้วย (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546:145)

2.3 สถานที่ของฝ่ายจัดเก็บรายได้ หมายถึง บริเวณที่ใช้ปฏิบัติงานของฝ่ายจัดเก็บรายได้ รวมทั้งหน้าเคาน์เตอร์และม้านั่งสำหรับผู้มาติดต่อในกองคลัง อาคารสำนักงาน (ญานิสสา ปัญญาภาค. 2546:4)

การประเมินระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ไว้ เมื่อท่านมาใช้บริการท่านมีความรู้สึกพอใจเกี่ยวกับบรรยากาศภายในฝ่ายจัดเก็บรายได้ และการจัดเก็บเอกสารของเจ้าหน้าที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกในการค้นหาหรือดูสบายตา (ญานิสสา ปัญญาภาค. 2546:35-36)

จากหลักการหรือแนวคิดด้านสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ดังกล่าวสามารถนำไปกำหนดเป็นข้อถามเกี่ยวกับด้านสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ตามเรื่องที่ต้องการศึกษา

3. ด้านระเบียบ/กฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่

3.1 หลักการยอมรับ กล่าวคือ ภาษีที่จะจัดเก็บจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีทุกคนที่ยังขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการเสียภาษีและประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐบาลด้วย

3.2 หลักความแน่นอน คือ การบริหารจัดการเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพนั้น กฎหมายที่ใช้ในการจัดเก็บจะต้องมีความแน่นอนและชัดเจนแก่ผู้เสียภาษีทุกคน กล่าวคือ ภาษีทุกประเภทที่จะจัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่แจ้งชัดและมีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลาและวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น ความชัดเจนจะทำให้ผู้เสียภาษีมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีที่ตนจะต้องเสีย และทำให้เจ้าหน้าที่บริหารงานจัดเก็บภาษีง่ายขึ้น (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546 : 145-146)

3.3 หลักความเป็นธรรม คือ หลักความเป็นธรรมทั้งในผู้เสียภาษีด้วยกันเอง และระหว่างรัฐ ผู้จัดเก็บภาษีกับประชาชนผู้เสียภาษี (ศุภรัตน์ ควณิกกุล. 2533 : 70-82)

3.4 ความไม่เหมาะสมของกฎหมายภาษีกับสภาพทางเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่ไม่สามารถแก้ไขกฎหมายได้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นต้นเหตุหนึ่งทำให้ผู้เสียภาษีพยายามหลบเลี่ยงภาษี (ปรัชญา อารีรักษ์. 2541 : 10)

กล่าวได้ว่า การบังคับใช้ระเบียบและกฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลกับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ด้านต่าง ๆ เช่น กำหนดอัตราการจัดเก็บภาษี กำหนดเวลาชำระภาษี การเรียกให้ชำระเงินเพิ่ม การลงโทษหรืออื่น ๆ ถ้าหากมี ระเบียบ กฎหมายที่ดีแล้วก็จะส่งผลให้สามารถจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งในทางตรงกันข้ามถ้าหากระเบียบ กฎหมายไม่เหมาะสมหรือล้าสมัย ก็จะทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดเก็บภาษี มีผลทำให้ล่าช้าเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งจัดเก็บภาษีได้ไม่ครบ หรือทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความไม่พึงพอใจ หรือ ไม่สามารถบังคับผู้ที่ตั้งชำระภาษี

4. พิจารณาจากวิธีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการที่ดีแล้วก็จะส่งผลในด้านบวกต่อประสิทธิภาพจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ การที่จะมีระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพได้ จะต้องมียุทธศาสตร์การจัดเก็บที่ดีเป็นแนวทาง

ปฏิบัติงานการจัดเก็บภาษีประเภทนั้นด้วย ซึ่งจะกล่าวในเรื่องนี้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดีและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. อาดัม สมิท (Adam Smith. 1776 : 213 ; อ้างถึงใน เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546 : 145) ได้วางหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีไว้ 4 ประการ คือ

1.1 หลักความเป็นธรรม กล่าวคือ ประชาชนทุกคนในแต่ละประเทศควรจะต้องเสียสละรายได้ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของรัฐเพราะแต่ละคนต่างได้รับประโยชน์และการคุ้มครองจากรัฐ

1.2 หลักความแน่นอน กล่าวคือ ภาษีทุกประเภทที่จะจัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่แจ้งชัดและมีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลาและวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น ความชัดเจนจะทำให้ผู้เสียภาษีมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีที่ตนจะต้องเสียและทำให้เจ้าหน้าที่การบริหารงานจัดเก็บภาษีง่ายขึ้น

1.3 หลักความสะดวกในการจัดเก็บภาษี กล่าวคือ การเก็บภาษีทุกชนิดควรจะต้องเก็บตามวันเวลา สถานที่สะดวก และต้องอำนวยความสะดวกในการเสียภาษีแก่ผู้เสียภาษีด้วย

1.4 หลักประหยัด กล่าวคือ ภาษีทุกชนิดที่จัดเก็บนั้นจะต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุดแต่ทำให้รัฐบาลได้รับรายได้มากที่สุด

2. ตามแนวคิดหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีในปัจจุบัน ดังนี้

2.1 หลักความแน่นอน คือ ภาษีทุกประเภทที่จะจัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่แจ้งชัดและมีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลาและวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น

2.2 หลักประหยัด คือ ระบบการจัดเก็บภาษีที่ดี ต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด

2.3 หลักความเสมอภาค คือ หัวใจของระบบภาษีที่ดี ต้องพิจารณาเกี่ยวกับภาษีที่จะจัดเก็บและการปฏิบัติการจัดเก็บ

2.4 หลักการยอมรับ กล่าวคือ ภาษีที่จะจัดเก็บจะต้องให้ความเป็นธรรมทุกคนก็ยังมีขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการเสียภาษีและประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐบาลด้วย

2.5 หลักความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ คือ ต้องสามารถจัดเก็บอย่างได้ผลในทางปฏิบัติ

2.6 หลักการทำรายได้ คือ เป็นภาษีที่มีฐานใหญ่และฐานของภาษีขยายตัวได้รวดเร็วตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้รัฐเก็บภาษีได้มาโดยไม่ต้องเพิ่มอัตราภาษีนั้น

2.7 หลักความยืดหยุ่น ภาษีที่ดีควรจะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีได้ง่าย (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. 2546:145-146)

3. ตามหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีอากรที่ดี

3.1 หลักความเป็นธรรมทั้งในผู้เสียภาษีด้วยตนเองและระหว่างรัฐผู้จัดเก็บกับผู้เสียภาษี

3.2 หลักความแน่นอนภาษีที่เรียกเก็บจะต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับบุคคลผู้เสียภาษี ฐานภาษีที่จะนำมาคำนวณภาษี อัตราภาษีที่เกี่ยวข้อง กำหนดเวลาที่ต้องเสีย วิธีการชำระภาษี

3.3 หลักความเป็นกลางคือระบบภาษีที่มีโครงสร้างเป็นกลางในทางเศรษฐกิจมากที่สุด

3.4 หลักอำนาจรายได้คือควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้ให้รัฐสูงสุด

3.5 หลักความยืดหยุ่นคือภาษีที่ดีควรจะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีได้ง่าย

3.6 หลักประสิทธิภาพในการบริหารคือควรเป็นระบบที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (ศุภรัตน์ ควณิกกุล. 2533:70-82)

4. ตามหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีอากรที่ดี หลักความเสมอภาคหรือหลักความยุติธรรมในการเสียภาษี ระบบภาษีที่ดีต้องเป็นระบบที่มีความเป็นธรรมทั้งในระหว่างผู้เสียภาษีด้วยตนเอง หรือระหว่างผู้จัดเก็บภาษีกับประชาชนผู้เสียภาษีทั้งหลาย หลักความเป็นธรรมนี้นับเป็นหัวใจของระบบภาษีอากรที่ดีแบ่งได้ 2 ประการ คือ

4.1 หลักผลประโยชน์

4.1.1 หลักผลประโยชน์ที่ได้รับ คือผู้ใดได้รับประโยชน์จากรัฐมาก ต้องเสียภาษียิ่งมาก ผู้ใดได้ประโยชน์จากรัฐน้อยก็ต้องเสียภาษีน้อย ใครไม่ได้รับประโยชน์จากรัฐก็ไม่ต้องเสีย

4.1.2 หลักความสามารถในการจ่าย คือ ผู้ใดมีรายได้มากก็ต้องเสียภาษียิ่งมากหรือผู้ใดมีรายได้ก็น้อยก็ต้องเสียภาษีน้อย

4.2 หลักความสามารถในการเสียภาษี

อาจวัดจากทรัพย์สิน รายได้ หรือการใช้จ่ายของแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์กำหนดจำนวนที่ต้องเสียภาษีกว่าคือ ผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีมากก็ต้องเสียภาษีให้กับรัฐมาก ผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีน้อยก็เสียภาษีให้รัฐน้อยตามขนาดความสามารถในการเสียภาษีของตน

การวัดการเสียสละความพึงพอใจในการเสียภาษีตามทฤษฎีของการเสียภาษีตามหลักความสามารถในการเสียภาษีนั้นอาจแบ่งวิธีวัดเป็น 3 แบบ คือ

1. หลักการเสียสละสมบูรณ์เท่ากันโดยสมบูรณ์โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและความพึงพอใจรวมของแต่ละคนที่จำนวนเท่าใด

2. หลักเสียสละเท่ากันตามสัดส่วน ผู้เสียภาษีทุกรายจะต้องเสียสละความพึงพอใจเมื่อเทียบกับความพึงพอใจรวมของแต่ละคนเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน

3. หลักการเสียสละส่วนเพิ่มที่เท่ากัน ผู้เสียภาษีทุกรายจะต้องเสียภาษีโดยทำให้ได้ความไม่พึงพอใจหน่วยสุดท้ายที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนที่เท่ากัน (เกริกเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม. 2546:149)

5. นอกจากหลักการดังกล่าวข้างต้นยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานการจัดเก็บภาษี ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีดังนี้

5.1 รายได้จากภาษีอากร

5.2 ความร่วมมือของประชาชนในการเสียภาษีกว่าคือประชาชนที่มีหน้าที่เสียภาษีให้แก่รัฐจะยินยอมเสียภาษีให้แก่รับด้วยดีโดยไม่หลบเลี่ยงหรือหนีภาษี จะทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้มากและเสียค่าใช้จ่ายน้อย

5.3 ความซื่อสัตย์สุจริตและประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาษีอากรเป็นสำคัญ

5.4 อัตราค่าแรงคน เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ ผู้ปฏิบัติงาน กฎหมาย/ระเบียบ/หนังสือสั่งการ ที่ต้องถือปฏิบัติ

การขาดข้อมูลในการบริหารการจัดเก็บภาษีหรือข้อมูลภาษีไม่ครบถ้วน ทำให้เกิดมีช่องว่างเป็นเหตุให้มีข้อมูลที่นำมาใช้ในการจัดเก็บภาษีได้ไม่ครบถ้วนและทำให้มีการปฏิบัติต่อผู้เสียภาษีไม่เสมอภาค (ปรัชญา อาริรักษ์. 2541:10)

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในการบริหารงานการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีที่ดี ดังนี้

1. หลักความเป็นธรรม
2. หลักความแน่นอน
3. หลักความเสมอภาค
4. หลักการประหยัดค่าใช้จ่าย
5. หลักการทำรายได้
6. หลักความยืดหยุ่น
7. หลักการยอมรับ
8. หลักความซื่อสัตย์
9. หลักความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

ซึ่งหากหน่วยงานได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเก็บภาษีรวมทั้งยังส่งผลให้เกิดความพึงพอใจกับประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีอีกด้วย

5. แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.1 ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกอย่างหนึ่ง คือ การกระจายอำนาจบริหารงานท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยตรง ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2533 : 4) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง เพื่อผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่นหรือผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง การบริหารงานของท้องถิ่นมีองค์การของท้องถิ่นประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดบางส่วน ทั้งนี้ มีความอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุม โดยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลหาได้ไม่

ทวี พันธุวาสีภรณ์ (2537 : 108) อธิบายว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองตนเองของชุมชนที่มีองค์การเกิดขึ้น ทำหน้าที่ในเขตพื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารงาน มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินใจและมีสภาพของท้องถิ่นเป็นองค์กรที่สำคัญ

พรชัย เทพปัญญา และคณะ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น คือ อำนาจหน้าที่ที่จะกำหนด และการบริหารกิจการภายในเขตพื้นที่ที่กำหนด และขนาดของ

พื้นที่ที่อยู่นี้อยู่ภายในประเทศ และมีขนาดเล็กกว่าประเทศ และยังอธิบายไว้เพิ่มเติมอีกว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การบริหารงานทางการเมืองของหน่วยย่อยทางพื้นที่ และประชากรของประเทศซึ่งมีขนาดเล็กที่สุด

สมพงษ์ เกษมสิน (2537 : 140) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ส่วนการปกครองของประเทศหรือรัฐซึ่งมีหน้าที่สำคัญที่รับผิดชอบในการดำเนินเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชาชนในท้องที่หรือในขอบเขตแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะและเป็นการสมควรที่จะมอบเรื่องดังกล่าวให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหาร โดยมีฐานะเป็นรองจากการบริหารของรัฐบาลในส่วนกลาง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2538 : 424-425) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่าเป็นการปกครองซึ่งกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นหนึ่งหรือหลาย ๆ ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการภายใต้ขอบเขตกิจกรรมที่รัฐมอบหมายให้กระทำได้ การปกครองในลักษณะนี้ถึงแม้จะเป็นอิสระ แต่ก็มีได้เป็นอิสระ โดยสิ้นเชิงจากอำนาจรัฐ และมีใช่เป็นอิสระในการดำเนินการทุกประเภทในท้องถิ่นได้โดยสิ้นเชิง นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นและเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน หน่วยในการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีประชาชนร่วมดำเนินการไม่ว่าในฐานะผู้ปกครองท้องถิ่น ผู้เลือกตั้งตัวแทนเข้ามาปกครอง ผู้กำหนดเสนอแนะนโยบาย ผู้ควบคุม หรือผู้เข้าร่วมในรูปแบบอื่น

ลิขิต ธีรเวคิน (2540 : 386) ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่าเป็นการปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้ง ผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระและได้รับอำนาจโดยอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

روبสัน (Robson. 1953 : 574) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

ฮอลโลเวย์ (Holloway. 1959 : 101-103) นิยามว่าการปกครองตนเองของท้องถิ่น หมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเอง และมีสภาของท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

วิท (Wit. 1967 : 101-103) ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือการกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันรับผิดชอบทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตน อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

กล่าวโดยสรุป ความหมายของคำว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่ รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยงานการ ปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนา และให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้มีอำนาจในการกำหนดคน โยบาย ตัดสินใจและ ดำเนินกิจการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายใต้ท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วย การปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

5.2 องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

สถาบันดำรงราชานุภาพ กองวิชาการและแผนงาน และสำนักปลัดกระทรวง มหาดไทย (2539 : 15-16) ได้ระบุถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของการปกครองท้องถิ่น ไว้ ดังนี้

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะ ได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายและ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล
2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น จะต้องไม่อยู่ในการบังคับบัญชา (Hierarchy) ของหน่วยงานทางราชการ เพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy)
3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ต้องมีองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง (Election) โดยประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน (Political Participation)
4. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น จะต้องมีความสามารถในการจัดเก็บรายได้ (Revenue) โดยการอนุญาตจากรัฐเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้นำมาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้ เจริญก้าวหน้า
5. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ควรมีอำนาจในการกำหนดคน โยบายและมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครองที่ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง

6. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ควรมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับเพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติไปตามนโยบายหรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับที่ล่วงล้ำไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ

7. หน่วยการปกครองท้องถิ่นเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว ยังคงอยู่ในความรับผิดชอบและอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐและประชาชนในส่วนรวม

อุทัย หิรัญโต (2533 : 22) ได้อธิบายว่า การปกครองท้องถิ่นไทยจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นจะเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายการเมืองเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการปกครองของประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการของตนเองภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานของทางราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐบาล เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชน โดยส่วนรวม จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย

1. หน่วยปกครองท้องถิ่นต้องจัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายและมีสภาพเป็นนิติบุคคล
2. มีการกระจายอำนาจและหน้าที่ในการปกครองตนเอง
3. มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นจากประชาชนในท้องถิ่น
4. มีงบประมาณเป็นของท้องถิ่นเอง
5. ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล

5.3 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

สถาบันดำรงราชานุภาพ กองวิชาการและแผนงาน และสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย (2539 : 16-17) อธิบายถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นว่า เนื่องจาก

1. องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน กล่าวคือ องค์การปกครองท้องถิ่นเป็นภาพจำลองของระบบการเมืองของชาติ มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นการชักนำให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเป็นการฝึกหัดการตัดสินใจทางการเมือง
2. การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง จะต้องเริ่มจากการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นก่อน เพราะการพัฒนาทางการเมืองในวงกว้างจะนำไปสู่ความเข้าใจการเมืองในระดับชาติโดยง่าย

ซึ่งการบริหารท้องถิ่นด้วยตนเองทำให้สามารถตอบสนองความต้องการภายในท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการปกครองท้องถิ่นยังสามารถสร้างบุคลากรทางการเมืองเพื่อก้าวไปสู่ระดับชาติได้

6. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีวิวัฒนาการและความเป็นมาเช่นเดียวกับสภาตำบล เหตุที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนตำบลขึ้นมาใหม่นั้น เนื่องจากรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าวมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น จึงได้พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ “สภาตำบล” ที่มีอยู่แต่เดิมเสียใหม่ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ เรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้มาจนถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 (ธนสวรรค์ เจริญเมือง. 2548 : 105)

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วประเทศ และระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ตามมาตรา 70 พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)
2. เทศบาล
3. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
4. กรุงเทพมหานคร
5. เมืองพัทยา

6.1 โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างการบริหารงานตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารงาน 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหาร

ส่วนตำบลนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6 คน และถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลใดที่มีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ 3 ประการ คือ

- 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่าย ประจำปีและร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- 3) ควบคุมการปฏิบัติของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกององค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง เลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และอาจแต่งตั้งรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนไม่เกิน 2 คน และหรือ เลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบลไม่เกิน 1 คน เป็นผู้ช่วยเหลือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ 4 ประการ ดังนี้

- 1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความเห็นชอบ
- 3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

6.2 โครงสร้างองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างองค์กร ดังนี้

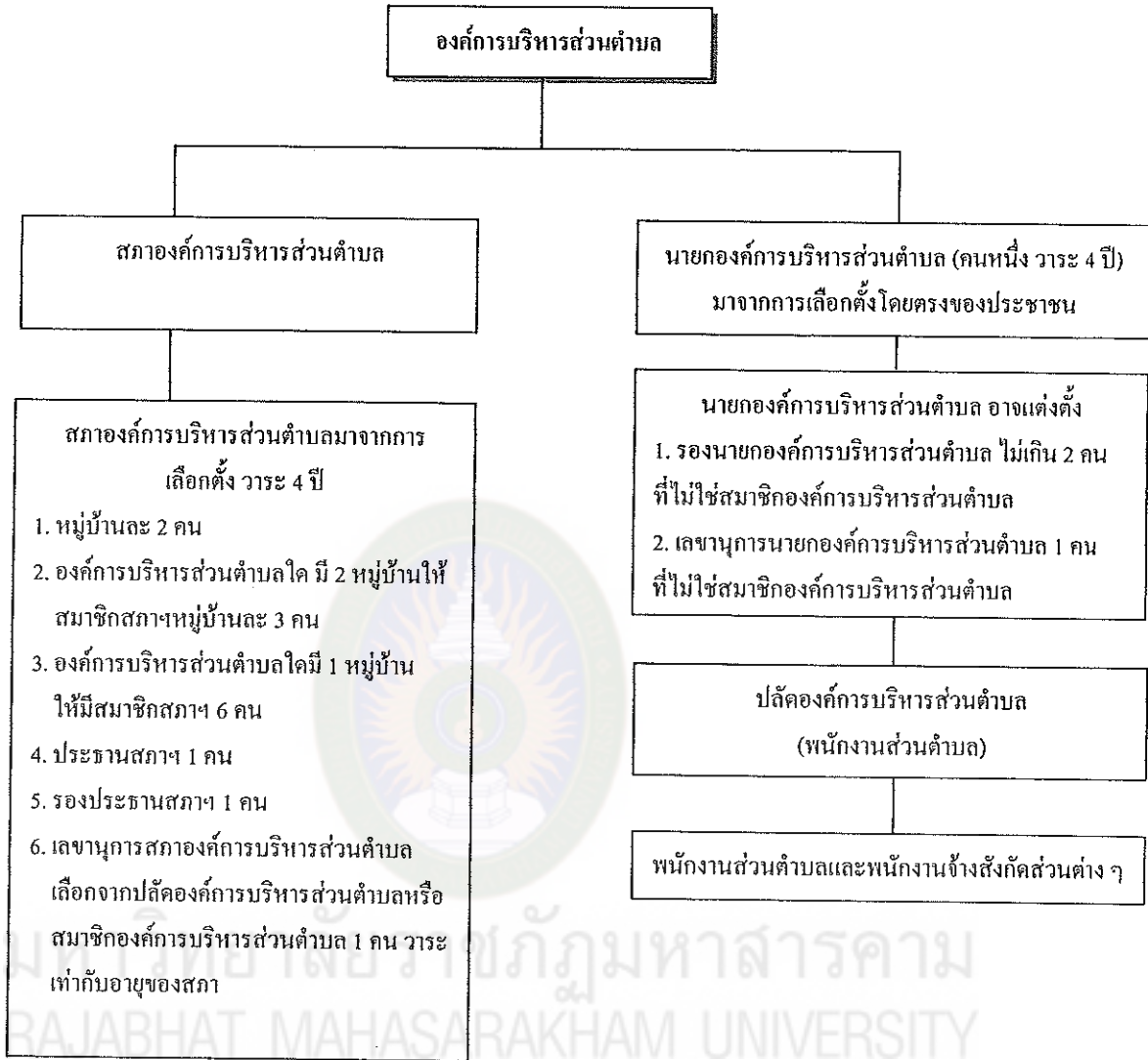
6.2.1 สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติการ งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับ งานงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

6.2.2 ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีรายได้และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปีและขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานจัดทำงบแสดงฐานะและเงินงบบุคลากร หนี้สิน งบโครงการเงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงิน รายได้รายจ่าย งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

6.2.3 ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพานแหล่งน้ำ ฯลฯ งานประมาณการราคาค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานการก่อสร้างและซ่อมบำรุงทางอาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546
ที่มา : โกวิตย์ พวงงาม (2548 : 234)

6.3 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

6.3.1 บุคลากรฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง สำหรับประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน เลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

6.3.2 บุคลากรฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งคนเลือกโดยตรงจากประชาชน และอาจแต่งตั้งรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนไม่เกิน 2 คน หรืออาจแต่งตั้งเลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน เป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่

6.3.3 บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1) พนักงานส่วนตำบล ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนที่ตั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบล

2) ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอให้ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราว

จะเห็นได้ว่า บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นจะประกอบไปด้วยทั้งฝ่ายการเมืองซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และฝ่ายประจำ คือพนักงานส่วนตำบล ซึ่งมาจากการคัดเลือกตามระบบคุณธรรม นอกจากนั้นยังประกอบไปด้วยไปด้วยลูกจ้างและข้าราชการที่มาจากการร้องขอมาช่วยปฏิบัติราชการ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการบริหารงาน ซึ่งหากบุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ ย่อมจะทำให้องค์กรที่เพิ่งจะเริ่มบริหารงานปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.4 ภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 67)
 - 1.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - 1.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
 - 1.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
 - 1.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 1.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 - 1.7 คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 1.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
 - 1.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร
 2. หน้าที่ที่อาจจัดทำ (มาตรา 68)
 - 2.1 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
 - 2.2 ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
 - 2.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
 - 2.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
 - 2.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
 - 2.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
 - 2.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
 - 2.8 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
 - 2.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
 - 2.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
 - 2.12 การท่องเที่ยว
 - 2.13 การผังเมือง
- อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ
4. การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณสุข
6. การส่งเสริมการฝึก และการประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ

24. การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

25. การผังเมือง

26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

28. การควบคุมอาคาร

29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31. กิจกรรมอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

6.5 อำนาจหน้าที่ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ ดังนี้

6.5.1 กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

6.5.2 ตั้ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

6.5.3 แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

6.5.4 วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

6.5.5 รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล

6.5.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น ๆ

6.6 อำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

6.6.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 45) มีดังนี้

- 1) ควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง กระทรวงมหาดไทย
- 2) พิจารณาอบหมายให้ผู้หนึ่งผู้ใดรับผิดชอบเข้าร่วมเป็นกรรมการ พิจารณาตีราคากลางที่ดิน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการตีราคากลาง
- 3) พิจารณาประมาณการรายรับและขออนุมัติสภาพองค์การบริหารส่วน ตำบล
- 4) แต่งตั้งพนักงานประเมินภาษีบำรุงท้องที่และเจ้าพนักงานสำรวจ จำนวนเนื้อที่ลักษณะการทำประโยชน์
- 5) พิจารณานำเสนออุทธรณ์ภาษีบำรุงท้องที่ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อ การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์
- 6) มีหน้าที่ร่วมกับคณะผู้บริหารจัดให้มีแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน
- 7) อำนวยความสะดวกและให้บริการชำระภาษีด้วยความเต็มใจและ รวดเร็วพร้อมทั้งหาวิธีจูงใจให้ผู้เสียภาษีมาเสียภาษี
- 8) เรียกเจ้าของที่ดินที่ค้างชำระมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารมาตรวจสอบ และอาจยึดหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ที่ค้างชำระภาษีเพื่อนำเงินมาชำระภาษี โดยต้อง ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด
- 9) ควบคุมติดตามการเร่งรัดภาษีการชำระหนี้และเสนอรายงาน ประเมินผลการจัดเก็บรายได้ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

6.6.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รับผิดชอบต้องดำเนินการ เกี่ยวกับมาตรการจัดเก็บรายได้ภาษีบำรุงท้องที่ (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 49-50) ดังนี้

- 1) ตัดประกาศราคากลางที่ดินที่ได้รับจากผู้ว่าราชการจังหวัด ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาประมาณการรายรับจากการประเมินจำนวนภาษีคาดว่า จะได้รับจากผู้ที่อยู่ในข่ายเสียภาษีและนำเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) ประกาศแจ้งให้เจ้าของที่ดินทราบเพื่อมายื่นแบบแสดงรายการที่ดิน กรณีที่เจ้าของที่ดินอาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลให้ส่งหนังสือแจ้งให้เจ้าของ ที่ดินทราบ
- 4) ประเมินภาษีให้ถูกต้องและเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ โดยใช้ราคา กลางที่ดินที่เป็นปัจจุบันและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นตัวกำหนดอัตราภาษีมาคำนวณ

กับเนื้อที่ดินเป็นภาษีบำรุงท้องที่ที่ต้องชำระ ในกรณีที่เจ้าของที่ดินอยู่นอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ส่งหนังสือแจ้งให้เจ้าของที่ดินทราบ

5) รับคำอุทธรณ์จากเจ้าของที่ดินและเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพิจารณานำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดและดำเนินการจัดเก็บภาษีจากผู้อุทธรณ์ตามคำวินิจฉัยเว้นแต่ผู้อุทธรณ์ฟ้องคดีต่อศาล

6) อำนวยความสะดวกและให้บริการชำระภาษีด้วยความเต็มใจและรวดเร็ว พร้อมทั้งหาวิธีเพื่อจูงใจให้ผู้เสียภาษีมาเสียภาษี

7) ออกหนังสือเตือนแจ้งไปยังผู้ค้างชำระภาษี และอาจให้ฝ่ายปกครองหรือสมาชิก อบต. เร่งรัดหนี้ให้ และเรียกเงินเพิ่มจากผู้ไม่มาชำระภาษีภายในกำหนด หรือผู้มีเจตนาขี้เหนียวไม่ถูกต้อง ทำให้เสียภาษีน้อยกว่าความเป็นจริง ตามหลักเกณฑ์การเรียกเงินเพิ่มที่กำหนดใน พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่

8) ควบคุมดูแล ติดตามการเร่งรัดชำระหนี้และติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานการจัดเก็บรายได้โดยนำรายได้ที่จัดเก็บได้จริงเปรียบเทียบกับประมาณการรายรับกรณีจัดเก็บรายได้ต่างไปจากที่ประมาณไว้ จนคิดสังเกตให้หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขรวมทั้งจัดให้มีรายงานประเมินผลการจัดเก็บรายได้ และนำเสนอสภาโดยผ่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

6.6.3 หัวหน้าส่วนราชการ มีหน้าที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการจัดเก็บรายได้จากภาษีบำรุงท้องที่ (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 54) ดังนี้

1) จัดทำประมาณการรายรับจากการประเมินจำนวนเงินภาษีที่คาดว่าจะได้รับจากผู้ที่อยู่ในข่ายการจัดเก็บภาษีเสนอต่อปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

2) จัดเตรียมแบบพิมพ์ต่าง ๆ และใบเสร็จรับเงินให้พร้อมเพียงพอ

3) รับแบบแสดงรายการที่ดินและผู้ที่มีหน้าที่ชำระภาษีหรือเจ้าพนักงานสำรวจ ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร และลงทะเบียนรับแบบแล้วเสนอต่อพนักงานประเมินภาษีบำรุงท้องที่

4) ปรับปรุงทะเบียนทรัพย์สิน โดยตรวจสอบกับแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินและอำนวยความสะดวกและให้บริการชำระภาษีด้วยความเต็มใจและรวดเร็ว พร้อมทั้งหาวิธีเพื่อจูงใจให้ผู้เสียภาษีมาชำระภาษี

5) จัดทำทะเบียนการเบิกใช้แบบพิมพ์ต่าง ๆ และใบเสร็จรับเงินตามลำดับเล่มที่และเลขที่ นำข้อมูลในแบบแสดงรายการที่ดินมาลงในทะเบียนที่ดินและ

ใบเสร็จเงินภาษีบำรุงท้องที่ สรุปรู้ผู้ไม่มาชำระภาษีเสนอต่อปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อส่งหนังสือเตือนให้มาชำระภาษี

6.6.4 หัวหน้าส่วน โยธา มีหน้าที่รับผิดชอบต้องดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการจัดเก็บรายได้ภาษีบำรุงท้องที่ (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน. 2545 : 59) ดังนี้ ให้สำรวจตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขข้อมูลการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดิน จำนวนเนื้อที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินในแบบสำรวจข้อมูลที่ดิน (ผ.ท.1) ให้เป็นปัจจุบัน โดยประสานกับสำนักงานที่ดินจังหวัด และนำเสนอให้ส่วนการคลังปรับปรุงทะเบียน รวมทั้งอำนวยความสะดวกและให้บริการชำระภาษีด้วยความเต็มใจ

6.6.5 หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่สำรวจที่ดินที่อยู่ในเขตต้องชำระภาษีบำรุงท้องที่ และมีหน้าที่จัดเก็บเงินภาษีบำรุงท้องที่ในเขตที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเก็บเงินภาษีนอกสถานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลตามอัตราที่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดให้ โดยจะได้รับค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บหรือยลห้ของเงินภาษีที่จัดเก็บได้

6.7 รายได้องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลมีที่มาของรายได้ดังต่อไปนี้

6.7.1 องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง

6.7.2 รัฐจัดเก็บและจัดสรรให้องค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย

6.7.3 รัฐอุดหนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้จำแนก ดังต่อไปนี้ (เจษฎา ชุ่มพันธ์. 2548 : 27-28)

1. ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์และ

ค่าธรรมเนียมรวมถึงผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ ทั้งนี้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใด เมื่อได้จัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และภาษีโรงเรือนและที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่ง ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่และกฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน เว้นแต่จะมีกฎหมายไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมอบอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวให้กับหน่วยงานอื่นของรัฐ ดำเนินการแทน ได้และให้หักค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในมาตรา 81

2. ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใด ให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

3. องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทุกประเภท ดังต่อไปนี้

3.1 ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลกฎหมายรัษฎากรซึ่งสถานที่ประกอบการตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

3.2 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราซึ่งร้านขายสุราตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันซึ่งสถานที่เล่นการพนันอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

4. รายได้จากค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล เงินอากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน ที่เก็บในองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

5. ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อได้มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้ว ให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

6. เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติในองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้แบ่งแก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามหลักเกณฑ์และว่าด้วยวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

7. องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรดังต่อไปนี้

7.1 ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเก็บในอัตราร้อยละศูนย์ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บร้อยละศูนย์

7.2 ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราอื่น ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บหนึ่งในเก้าของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร

7. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง

7.1 ประวัติตำบลโคกสีทองหลาง

ตำบลโคกสีทองหลาง เป็นตำบลที่ตั้งใหม่เป็นลำดับที่ 15 ของอำเภอวาปีปทุม แยกมาจากตำบลคงใหญ่ เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2536 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน มีพื้นที่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม โดยทิศเหนือเป็นพื้นที่ดอน แล้วลาดต่ำไปทางทิศตะวันตก และลงมาตามแนวกลางของพื้นที่ตำบล ทำให้ตรงกลางนั้นเป็นที่ราบลุ่ม แล้วค่อย ๆ สูงขึ้นเป็นที่ยอดและเป็นพื้นที่ป่า คือ ป่าโคกใหญ่ คนในตำบลโคกสีทองหลางส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีภาษาประจำถิ่นเป็นภาษาไทยอีสาน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อเป็นอาหารและจำหน่าย เช่น วัว ควาย สุกร เป็ด ไก่ มีอาชีพสำรองลงมาจากการทำนาที่คือการเพาะปลูกพืชฤดูแล้ง เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง มันเทศ พืชผักอื่น ๆ และมีอาชีพสานจอบที่ใช้สำหรับเลี้ยงไหม เป็นอาชีพเสริม โดยมีการพัฒนาอาชีพจากการเกษตรมาตามลำดับ

7.2 สภาพทั่วไป

7.2.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอวาปีปทุม โดยมีระยะห่างจากอำเภอวาปีปทุม 5 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลวังบา
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแสง
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลคงใหญ่

7.2.2 พื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง มีทั้งหมด 11 หมู่บ้านมีพื้นที่ทั้งหมด 13,438 ไร่ 21.05 ตารางกิโลเมตร

7.2.3 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและราบลุ่ม โดยทางทิศเหนือเป็นพื้นที่ดอนแล้วลาดต่ำไปทางทิศตะวันตกและลงมาตามแนวกลางของพื้นที่ตำบลทำให้ตรงกลางนั้นเป็นที่ราบลุ่มแล้วค่อย ๆ สูงขึ้นเป็นที่ยอดและเป็นพื้นที่ป่า คือ ป่าโคกใหญ่

7.2.4 อุดหนุน

ตำบลโคกสีทองกลางเป็นตำบลที่อยู่ในเขตร้อนชื้น มี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม - มิถุนายน

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

7.2.5 จำนวนหมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านมี 11 หมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต็มทุกหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านทองกลาง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายจักราวุฒิ ศาลางาม
หมู่ที่ 2 บ้านทองกลาง	ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน นายประทวน ประชาขกา
หมู่ที่ 3 บ้านทองกลาง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายประสงค์ ปะนัดตเถ
หมู่ที่ 4 บ้านโคกสี	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายหนูพิจน์ มาตย์แท่น
หมู่ที่ 5 บ้านโคกสี	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายไพบูลย์ หลายสีดา
หมู่ที่ 6 บ้านบูรพาพัฒนา	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายบุญคง ดงใจ
หมู่ที่ 7 บ้านโคกแปะ	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายพิบูลย์ ยางสา
หมู่ที่ 8 บ้านหนองเหลื่อม	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายวัลลภ ประมาคะเต
หมู่ที่ 9 บ้านศรีเจริญ	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายบุญลอง ฮาคักคักดี
หมู่ที่ 10 บ้านโคกสี	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายจันทร์ ปุริสังคะเต
หมู่ที่ 11 บ้านมิตรภาพพัฒนา	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายนพดล รั้งวิเศษ

7.2.6 จำนวนประชากร

ประชากร ข้อมูลเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 (ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง) มีประชากรทั้งสิ้น 4,324 คน แยกเป็น

ชาย 2,158 คน

หญิง 2,166 คน

มีความหนาแน่นเฉลี่ย 220 คน/ตร.กม.

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านทองหลาง	144	359	356	715
2	บ้านทองหลาง	85	205	203	408
3	บ้านทองหลาง	131	298	322	620
4	บ้านโคกสี	87	189	198	387
5	บ้านโคกสี	63	115	128	243
6	บ้านบูรพาพัฒนา	101	237	227	464
7	บ้านโคกแปะ	73	176	173	349
8	บ้านหนองเหลื่อม	70	153	147	300
9	บ้านศรีเจริญ	113	232	225	457
10	บ้านโคกสี	62	122	105	227
11	บ้านมิตรภาพพัฒนา	35	72	82	154
รวม		964	2,158	2,166	4,324

7.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

7.3.1 อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำมา โดยมีการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว คือการเห็บหมอนจิด จักสานไม้ไผ่ ปลูกพืชผักสวนครัวขาย

7.3.2 ธุรกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- โรงเรียนขนาดเล็ก 18 แห่ง
- โรงหล่อเสาปูน อิฐบล็อก 2 แห่ง
- โรงปั้นเตา 1 แห่ง
- โรงชุบ 1 แห่ง
- โรงฟูก 1 แห่ง
- ปั่นน้ำมัน (หลอดเล็ก) 3 แห่ง
- โรงรับซื้อของเก่า 1 แห่ง

7.4 สภาพทางสังคม

7.4.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 11 แห่ง

7.4.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด จำนวน 5 แห่ง
- วัดโสภณประดิษฐ์
 - วัดทุ่งสว่าง
 - วัดบ้านทองหลาง
 - วัดบ้านโคกแปะ
 - วัดป่าบ้านทองหลาง

7.4.3 การสาธารณสุข

สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่งนอกจากนี้ยังมีหน่วย อสม. แต่ละหมู่บ้าน เพื่อบริการขั้นมูลฐานของการรักษาพยาบาล

อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง ไม่มีปัญหาอาชญากรรม ร้ายแรง

7.5 การบริการพื้นฐาน

สถานที่ราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสีทองหลาง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 8

สถานีอนามัยประจำตำบลโคกสีทองหลาง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 8

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางกรเกษตร ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 8

7.5.1 การคมนาคม

มีถนนลาดยาง (ทางหลวง) ผ่าน 2 สาย คือ

- สายวาปีปทุม - มหาสารคาม
- สายวาปีปทุม - บรบือ

มีถนนลาดยาง (โยธาธิการ) 1 สาย คือ

- สายบ้านโคกสี - บ้านหนองเฝือก ตำบลหนองทุ่ม
- ถนนคอนกรีต 12 สาย

- ถนนลูกรัง 2 สาย
- ถนนดินเป็นส่วนใหญ่ 7 แห่ง
- สะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 แห่ง

สภาพการคมนาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลโลกสีทองกลาง ในช่วยหน้าฝน ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อมีน้ำท่วมขัง หน้าแล้งฝุ่นกระจายทำให้การคมนาคมไม่สะดวก

7.5.2 การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ 4 แห่ง

7.5.3 การไฟฟ้า

ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ยกเว้นหมู่บ้านที่ขยายเขตออกไปใหม่ยังไม่ทั่วถึง มีประมาณ 20 คริวเรือน

7.5.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำห้วย 3 แห่ง
- หนองน้ำ 11 แห่ง

ปัจจุบันแหล่งน้ำมีปัญหาตื้นเขิน เก็บกักน้ำได้น้อยทำให้น้ำใช้เพื่อการบริโภค - อุปโภค ไม่เพียงพอ

7.5.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- หนองน้ำ 9 แห่ง
- ฝายเก็บกักน้ำ 7 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น 9 แห่ง
- บ่อโยก 11 แห่ง
- คูกั้นน้ำ 2 แห่ง

7.6 ข้อมูลอื่นๆ

7.6.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโลกสีทองกลาง คือ ป่าโคกใหญ่ทรัพยากรน้ำมีลำห้วยที่สำคัญ 3 สายคือ ลำห้วยฝาย - ป่ายูง ลำห้วยดงใหญ่ กุดใต้ ลำห้วยน้อยป่าโก สำหรับเกษตรกรใช้ในการปลูกพืชฤดูแล้ง (เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง มันเทศ พืชผัก อื่นๆ และใช้ทำนาในช่วงที่ฝนทิ้งช่วง)

ทรัพยากรดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย

7.7 ศักยภาพในตำบล

ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.7.1 จำนวนบุคลากร	22	คน
สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	11	คน
ส่วนการคลัง	5	คน
ส่วนการโยธา	3	คน
ส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	1	คน
ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	1	คน
ส่วนสวัสดิการสังคม	1	คน
7.7.2 ระดับการศึกษาของบุคลากร		
ระดับประถมศึกษา	1	คน
ระดับมัธยมศึกษา	-	คน
ระดับอนุปริญญา	5	คน
ระดับปริญญาตรี	14	คน
ปริญญาโท	2	คน
7.7.3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสี่ทองกลาง		
ประจำปีงบประมาณ 2549	จำนวน	14,081,615.75 บาท
- รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง		181,878.49 บาท
- รายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้อปท.(หมวดภาษีจัดสรร)		7,416,360.26 บาท
- เงินอุดหนุนทั่วไปจากรัฐบาล		3,310,969.00 บาท
- เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ		3,172,408.00 บาท
ประจำปีงบประมาณ 2550 ณ เดือนพฤษภาคม 2550	จำนวน	9,362,016.48 บาท
- รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง		173,437.43 บาท
- รายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้อปท.(หมวดภาษีจัดสรร)		4,047,075.05 บาท
- เงินอุดหนุนทั่วไปจากรัฐบาล		2,106,312.00 บาท
- เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ		3,035,192.00 บาท
7.7.4 เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ		
- เครื่องคอมพิวเตอร์	จำนวน	8 เครื่อง
- เครื่องถ่ายเอกสาร	จำนวน	1 เครื่อง
- เครื่องโทรศัพท์/โทรสาร	จำนวน	2 เครื่อง
- เครื่องพิมพ์ดีด	จำนวน	2 เครื่อง

- รถจักรยานยนต์	จำนวน	1	คัน
- รถยนต์	จำนวน	1	คัน

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน

- จำนวนกลุ่มทุกประเภท	26	กลุ่ม
-----------------------	----	-------

แยกประเภทกลุ่ม

- กลุ่มอาชีพ	12	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	11	กลุ่ม
- กลุ่มอื่น	11	กลุ่ม

จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล)

ตำบลโลกสีทองกลางเป็นตำบลขนาดเล็กมีจุดเด่นในการรวมตัวของประชากรในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่องในการพัฒนาด้านต่าง ๆ มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง

ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโลกสีทองกลางปี 2548 จำนวน 3,148 คน

มาใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 2,634 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67

บัตรดี 2,560 ใบ คิดเป็นร้อยละ 97.19

บัตรเสีย 67 ใบ คิดเป็นร้อยละ 2.61

บัตรไม่ลงคะแนน 7 ใบ คิดเป็นร้อยละ 0.27

(องค์การบริหารส่วนตำบลโลกสีทองกลาง. 2549 : 1-7)

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัญญา สุวรรณสม (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพยายามในการจัดเก็บภาษีสรรพากรของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยโดยทำการศึกษาดัชนีที่แสดงระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีสรรพากรในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2525 และ 2529 และเน้นเฉพาะภาษีอากรรวมทั้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีการค้า การศึกษาดังกล่าวได้อธิบายความพยายามในการจัดเก็บภาษีสรรพากรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะปรับปรุงและหาแนวทางที่ดีในการจัดเก็บภาษีอากรให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ในการจัดเก็บของประเทศด้วย

วรพิทย์ มีมาก (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างการคลังของหน่วยงาน การปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงใหม่ มีข้อค้นพบที่สำคัญคือ 1) รัฐบาลรวม อำนาจทางการคลังเอาไว้ที่ส่วนกลาง ยังไม่ให้อิสระแก่ท้องถิ่นเท่าที่ควรทั้งการจัดเก็บรายได้ และการใช้จ่ายเงินท้องถิ่นไม่สามารถกำหนดอัตราภาษีและค่าธรรมเนียมได้ด้วยตนเอง ผลลัพธ์ ก็คือ ท้องถิ่นขาดความคล่องตัวในการจัดการทางการคลังเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ทำให้รายได้ หลักของท้องถิ่นพึ่งภาษีเสริมและภาษีแบ่งจากรัฐบาลรวมทั้งเงินอุดหนุนจำนวนมากจากรัฐบาล 2) ท้องถิ่นยังไม่สามารถพึ่งตนเองทางการคลังได้ ผลการวิเคราะห์สถานะทางการคลัง ชี้ให้เห็นว่าท้องถิ่นทุกแห่งไม่มีสมรรถนะในการบริหารงานพัฒนา แม้กระทั่งสมรรถนะในการบริหารงานประจำก็อยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วง 3) การบริหารงานภาษีอากรยังขาดประสิทธิภาพ 4) ความสำนึกในการเสียภาษีอากรของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ 5) โครงสร้างทางกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับภาษีอากรท้องถิ่นไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่น ผลจากการวิจัย ยังพบอีกว่า ทรัพย์สินที่ได้รับการยกเว้นมีมากเกินไป ฐานภาษีแคบและอัตราภาษีต่ำ เกณฑ์ การจัดสรรยังไม่เหมาะสมรวมทั้งระเบียบว่าด้วยการเงินสะสมและเงินกองทุนของท้องถิ่นยังมี ข้อจำกัดอยู่มาก

พจนา พิชิตปัจจา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพยายามในการจัดเก็บภาษีของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความพยายามในการจัดเก็บภาษีขององค์การ บริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ มีความพยายามในการจัดเก็บระดับปกติ ซึ่งตรงกันข้ามกับการ จัดเก็บภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง (ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีป้าย) ที่มี ความพยายามในการจัดเก็บต่ำกว่าปกติ (ภาษีป้าย) ยกเว้นความพยายามในการจัดเก็บภาษี โรงเรือนและที่ดินที่มีความพยายามในการจัดเก็บไม่คงที่ อาจกล่าวได้ว่าภาษีที่เก็บได้มี ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากเศรษฐกิจจัดการจัดเก็บก็ทำได้ดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลเนื่องจากการจัดเก็บดังกล่าวข้างต้น ได้รับการต่อต้านจากผู้ประกอบการที่ ต้องเสียภาษีสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางการบริหารจัดการประกอบด้วยการประชาสัมพันธ์การจัดเก็บภาษี ความเชื่อในการจัดเก็บภาษี ปัญหาที่พบคือ การขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจที่ ตรงกันในการเสียภาษี 2) ปัจจัยความพร้อมในการจัดเก็บภาษี ประเด็นที่เป็นปัญหาคือ การ กำหนดอัตราภาษีที่ยังไม่แน่นอนและเป็นการกำหนดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพียงฝ่าย เดียว 3) ปัจจัยด้านความยืดหยุ่นในการจัดเก็บภาษีต่อการจัดเก็บภาษี เนื่องจากเป็นผลสืบเนื่อง เกี่ยวกับฐานคะแนนเสียงจึงทำให้ผู้ผลิตต้องเสียภาษีในการขายเนื่องจากการแข่งขันสูง เกิด การแข่งขันกันมากขึ้น 4) ปัจจัยด้านกฎหมายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการเสียภาษี

เนื่องจากผู้ประกอบการมีการรวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อต่อรองกับองค์กรปกครอง
โดยเฉพะอย่างยิ่งอัตราในการจัดเก็บ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544 : 114-118) ได้
ศึกษาเรื่อง โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารการเงินการคลังท้องถิ่น พบว่า การ
ประมาณการภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการขั้นพื้นฐานของชุมชนใดควรเท่ากับ
ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหน่วยภาระงานหรือหน่วยผลงานของการบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ
คูณด้วยจำนวนหน่วยผลงาน หรือหน่วยภาระของบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องผลิตขึ้นเพื่อให้
บริการแก่ชุมชนนั้น โดยอาจจะให้มีการปรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามสมควร

ค่าใช้จ่ายด้านบริการจัดการของท้องถิ่นในเขตชนบทเฉลี่ยประมาณ 200 บาท ความ
แตกต่างของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวประชากรน่าจะมาจากปัจจัยหลัก 2 ด้าน คือ (1) ลักษณะ
โครงสร้างของท้องถิ่นมีโครงสร้างองค์กรขนาดใหญ่กว่าและมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการ
ให้บริการมากกว่าจึงมีค่าใช้จ่ายมากกว่า (2) ขนาดชุมชน (จำนวนประชากรในท้องถิ่น)
ท้องถิ่นขนาดเล็กหรือมีประชากรน้อยกว่าย่อมค่าใช้จ่ายต่อหัวประชากรสูงกว่าท้องถิ่นขนาด
ใหญ่นอกจากนั้นมักปรากฏว่าท้องถิ่นที่มีรายได้ต่อหัวสูงจะผลักดันให้มีค่าใช้จ่ายด้านการ
บริการจัดการต่อหัวประชากรรวมทั้งค่าใช้จ่ายต่อหัวด้านอื่นสูงตามไปด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
คือ ส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายด้านการบริการจัดการเฉลี่ยต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้นนั้น มิได้มีรายจ่ายที่
จำเป็นสำหรับการบริการจัดการที่แท้จริงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามผลการสำรวจค่าใช้จ่ายด้าน
การบริการของท้องถิ่นที่ได้ศึกษาในครั้งนี้น่าจะไม่สามารถนำไปประมาณการรายจ่ายของ
ท้องถิ่นในอนาคตได้เนื่องจากท้องถิ่นต่างๆจะมีภารกิจด้านการจัดบริการเพิ่มขึ้นมาก
หลายเท่าตัว ดังนั้นรายจ่ายด้านการบริการจัดการเฉลี่ยต่อหัวประชากรจึงควรจะเพิ่มขึ้นตาม
สัดส่วนของภารกิจที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องทำการประเมินรายจ่ายด้านการบริหาร
จัดการเสียใหม่ โดยกำหนดให้รายจ่ายด้านการบริการจัดการของท้องถิ่นเท่ากับร้อยละ 5
ของผลรวมของรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองและรายจ่ายรวมของท้องถิ่นนั้น ๆ ตามสูตรการ
ประมาณการดังนี้

รายจ่ายด้านการบริหาร = $0.5x$ (รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง + รายจ่ายเพื่อการ
จัดบริการพื้นฐานของท้องถิ่น)

การกำหนดเช่นนี้มาจากข้อสันนิษฐานที่รายจ่ายด้านการบริการของท้องถิ่นน่าจะ
แปรผันตามภารกิจด้านการบริการรายได้และรายจ่ายสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน สำหรับตัวเลขร้อยละ 5
นั้น เป็นการกำหนดตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็นที่ว่ารายจ่ายด้านการบริการน่าจะอยู่ที่ร้อยละ 10 ของ
รายจ่ายตามภารกิจหลักขององค์กรทั่วไป

ญาณิศา ปัญญาภาค (2546 : 49 - 52) ได้ศึกษาการประเมินการบริหารการจัดเก็บภาษี โรงเรือนและที่ดิน ศึกษากรณีเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านวิธีการจัดเก็บ 3) ด้านเจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ 4) ด้านระเบียบและกฎหมาย ซึ่งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

วิชัย กว้างสวาสดี (2547:บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน เทศบาลตำบลกุดสิม อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินและด้านประสิทธิภาพของพนักงานจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพสูง ส่วนความคิดเห็นด้านลักษณะของกฎหมายโรงเรือนและที่ดิน ด้านบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ปฏิบัติตามกฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดินและโครงสร้างภาษีโรงเรือนและที่ดินมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพปานกลางประชาชนผู้เสียภาษีเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ประชาชนผู้เสียภาษีที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินโดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นในด้านความสำนึกในหน้าที่ในการชำระภาษีโรงเรือนและที่ดินและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ปฏิบัติตามกฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เจษฎา ชะอุ่มพันธ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อปี ตั้งแต่ 20,000 – 50,000 บาท รองลงมารายได้ต่อปีไม่เกิน 20,000 บาท

2. ผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ อยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นในระดับมากอีก 2 ด้าน คือ ด้านวิธีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และด้านระเบียบ/กฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่

จากแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งด้านบุคลากร สถานที่ ค่าใช้จ่ายต้องมีความประหยัด ระบบการจัดเก็บภาษีต้องมีความสะดวก รวดเร็ว การประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการชำระภาษี

การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการชำระภาษี ระเบียบ กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษี อัตราภาษีต้องมีความแน่นอน ความเสมอภาคในการประเมินภาษี ทั้งนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้มีหน้าที่ชำระภาษีด้วย

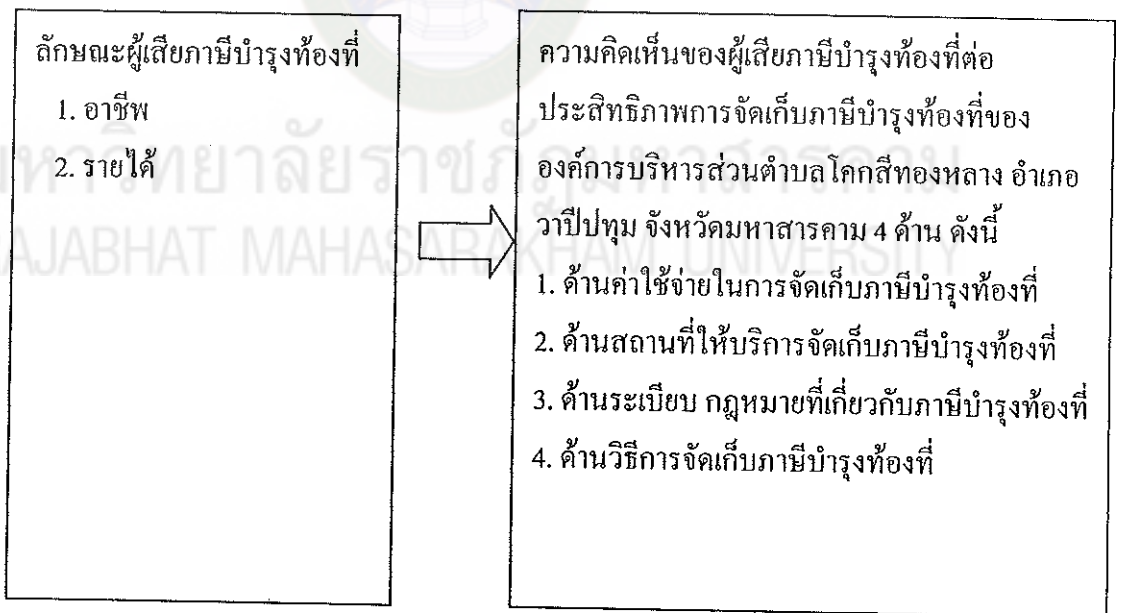
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษา ความคิดเห็นของผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโลกสีทองกลาง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

- 9.1 ด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่
- 9.2 ด้านสถานที่ให้บริการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่
- 9.3 ด้านระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่
- 9.4 ด้านวิธีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย